

Bu kitap **Eğitimci Yazar Mahmut Yılmaz** danışmanlığında, **Hakan Şahin, Neslihan Kiremitçi ve Tarık Buran** tarafından hazırlanmıştır.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN BÜYÜSÜ

Okul Öncesi Dönemde Çocuğunuz ve Gelişimi

Aile çocuğın ait olduğı ilk gruptur. Bir çifti aile birimine dönüştüren şey, bir bebeğın gelişidir. Böylece geniş aile grubunda yeni bir kuşak yaratılmış olur. Çocuğın gelişiminin önemli bir bölümü böyle bir bağlam içinde gerçekteşirken gelecek öğrenmelerin ve gelişimin yapı taşları burada temellenir. Aslında, aile ve grup davranışlarına psikanalitik bakışa göre, kişiliğı oluşturan şey, anne-baba-çocuk üçgenindeki duygusal deneyimlerdir ki daha sonraki grup deneyimlerine de taşıırlar. Aile gelecek ilişkilerin atış rampası gibidir (Youell 2015: 165)

Ana ve baba çocuğı olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar. Çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel özürlü olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde genel ve mesleki bir eğitim sağlarlar (Balo 2009: 65).

Aileden özellikle anneden mahrum olma çeşitli düzeylerde davranış bozukluklarının nedenidir. Örneğın ‘kısmi mahrumiyet’ beraberinde endişe, aşırı sevgi gereksinimi, güçlü bir intikam duygusu ve bunlardan doğan suçluluk davranışı bunalımını getirebilir. İç dünyasındaki zorlukları, bu tür tepkilerle yanıtlayan çocuğın sinir sisteminde bozukluklar davranış ve karakter yapısında bozukluklar olabilir. Dr. Spitz bu konuda yaptığı çalışmalar sonucu çocuğın yaşamından annenin çekilmesi halinde, gelişmede gecikme gerileme duraklamaların görüldüğünü kanıtlamıştır (Yavuzer 2005: 17-18).

Bu nedenle çocuklar için her zaman en ideal yaşama şekli aileleri ile birlikte yaşama modelidir. Yapılan araştırmalar ilişki yetersizliğinden gelen yoksunluk ile ilgili olarak, kurum bakımında olan çocuklarda üç safhadan oluşan bir davranış bozukluğuna işaret eder. Bunlar a) Sebepsiz yere ağlama, bağıırma safhası b) Kilo kaybı ve gelişmenin durması safhası c) Çekilme ve ilişki reddi safhasıdır (Yavuzer, 2005: 17-18).

Aile en küçük toplumsal kurum olarak tanımlanır. Anne-baba ve çocuklardan oluşan bu kuruluşun, birçok işlevi vardır (Yılmaz, 2005: 11).

Ailenin işlevlerinde önemli değişimler yaşanmıştır ve hala yaşanmaktadır. Başlarda ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel tüm toplumsal görevleri yerine getiren aile, zaman içerisinde ekonomik üretimden ayrılmış, otorite bir siyasal erk olarak ailenin dışında belirginleşmiş, dini temsil özel türde yetişmiş din adamlarına geçmiştir. Böylece aile neslin devamını, eşlerin ve çocukların psikolojik tatminini sağlayan bir kuruma dönüşmüştür (CanatanYıldırım, 2011: 85).

Aile tiplerine göre bu işlevlerden bazılarının işlevliğini kaybettiği söylenebilir. Çünkü toplumsal yapıda meydana gelen değişimler, genellikle aileyi etkiler. Bu etki iki yönde olur. Bunlardan birincisi, aile dışında yeni bir takım kurumların oluşması ve ailenin bazı görevlerini üstlenmesiyle görevlerin farklılaşmasına neden olmuştur. İkincisi, toplumsal sorunlar ailenin iç dinamiğini etkileyerek aile içi problemlere yol açmıştır. Bununla birlikte her aile tipinin, ailenin temel işlevleri olan biyolojik, psikolojik ve ekonomik nitelikteki görevleri sürdürdüğü unutulmamalıdır. Çünkü ailenin biyolojik ve psikolojik görevleri aile dışında gelişen yeni bir takım kurumlar tarafından yerine getirilmektedir. Ailenin sürekliliğinin sağlanması ve varlığının korunması, duygusal ilişkilerin sağlıklı bir biçimde kurulması ve sosyalleşme sürecinin dengeli bir biçimde gerçekleşmesi konularında henüz geçerli bir çözüm bulunabilmiş değildir (Gökçe, 1996:157).

Toplumsal bir varlık olan insan hayatını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek için belli bir eğitimin geçmek zorundadır. Bu eğitim süreci, bir taraftan insanın toplumsallaşmasını sağlarken, diğer taraftan da toplumsal hayata uyum sağlamasını temin edecek kimi bilgileri, değerleri ve davranış örüntülerini edinmesini sağlar. Bu sürecin ilk başladığı yer ailedir. Bu süreçte başta çocuklar olmak üzere bütün aile bireyleri topluma uyumlarını kolaylaştıracak bilgi, görgü, beceri ve benzeri değerlerle donatılırlar (Nirun, 1994: 69).

Aile yoğun bir duygusal alışverişin gerçekleştiği bir ortamdır. Onun içindir ki aile, aile bireylerinin her birine yeterli psikolojik tatmin sağlamak gibi bir işleve sahiptir. Aile üyelerinin yeterli psikolojik tatmine ulaşmaları, anne, baba ve çocuklar arasındaki duygusal ilişkiye ve bu ilişkinin yoğunluğuna bağlıdır. Ailenin kendi üyelerine sağladığı psikolojik tatmin, aile üyelerinin yalnızlık hissinden kurtulmaları ve moral yönünden güçlenmesine sebep olur. Bu yüzden ki, ailenin psikolojik işlevi modern toplumlarda, diğer bütün işlevlerinden daha önemli bir hale gelerek ön plana çıkmıştır (Canatan-Yıldırım, 2011: 86).

Ailenin bu işlevlerinin en büyük etkisi ve desteği şüphesiz çocuklar üzerindedir. Çocuklar, yaratıcı toplumsal öğedirler. Kendi yegâne çocuk kültürlerini üretirler, yapılandırırılar. Yetişkin dünyasının üretimine katkıda bulunurlar. Antropolojide çocukluğu kendi adına inceleyen Margaret Mead (1930), çocuk gelişiminde kültürel etkinin araştırılmasına öncülük etmiştir.

Çocukları toplumsallaşmanın edilgen nesneleri olmayıp kendi dünyaları olduğunu da vurgulamıştır. Çocukluk yapısal bir biçimdir. Toplumsal olarak yapılandırılmıştır. Yani, toplumun bir parçası ya da bir kategoridirler. (Toplumsal sınıf, yaş grupları gibi) Bu anlamda çocuklar, çocukluklarının bir üyesidirler. Çocukluk, geçici bir dönemdir. Toplumsal etkileşme kişiler ve gruplar arasında buna katılanların davranışını değiştiren herhangi bir ilişkiye verilen isimdir. Çocuk toplumsal etkileşim yoluyla grubun kültürünü kazanır. Herhangi bir toplumsal etkileşme, davranışları eğitimcinin istediği yönde değiştirdiği takdirde eğitimin bir parçası olabilir. İnsanlar içinde bulundukları duruma uyarlar. Böylece çağdaş eğitimin geniş bir parçası, içinde öğrenimin yer aldığı uygun durumların düzenlenmesinden oluşur. Bu durumda öğrenenler kendi kendilerine ve diğerlerine öğrettikleri sürece bir bakıma aynı zamanda öğretmendirler (Tezcan 2005: 7-10).

Aile bireyleri toplumsallaşma süreci sayesinde güçlenir, gelişir ve daha yüksek sosyal statüler elde etmek için kendilerinin hangi yetenekleri kazanmaları ve geliştirmeleri gerektiğini öğrenir. Aynı zamanda bunları nasıl kullanacağını, öğrenir (Nirun, 1994: 69).

Ailenin çocuk üzerindeki etkisi çoğu kez doğumdan sonra başlar. Ailenin o çocuğa karşı istekli ya da isteksiz oluşu, gerek ruhsal-kültürel, gerekse toplumsal- ekonomik yönden çocuğun gelişimine hazır olup olmadığı, çocuktan beklentileri, o çocuğun yaşantısını, ilk izlenimini ve çevresi ile duygusal iletişimini önemli ölçüde etkileyecektir (Yılmaz 2005: 11).

Ailesiyle olan iletişim çocuğun dünyasında büyük önem taşır. Anne baba ve çocuk üçgeninde, tarafların duygu ve düşüncelerini birbirlerine aktarmaları ve başarılı bir diyalog kurabilmeleri halinde sorunlarına çözüm bulmaları mümkündür (Yılmaz, 2005: 11).

Annenin çocukla olan ilişkisinin en önemli evresi, doğumdan hemen önce başlayıp, doğumdan sonraki aylarda süregelen ilişkilerdir. Burada annenin başta eşinin desteği olmak

üzere toplumca destek ve yardıma ihtiyacı vardır. Temel güven duygusunun oluşunda annenin dengeli ve kararlı tutumu çok önemlidir (Yavuzer, 2005: 13-15).

Aile ilişkilerinin temelini, anne ve babanın birbirine karşı tutumu oluşturur. Gergin ve sürtüşmeli bir karı- koca ilişkisi, çocuklar için güvensiz ve tedirgin bir ortam yaratır. Anne ve babanın birbirlerine kötü davranışları çocukları derinden etkiler. Ya tepki gösterip araya girmeye kalkarlar, ya da korkup bir köşeye sinerler. Bu durumda çocukların dışa vuramadıkları en önemli duyguları, ana-babanın ayrılmasıyla kendilerinin ortada kalacağı duygusudur. Ayrıca kavgalara kendilerinin neden olduğu duygusuna kapılırlar. Kavgaya sebep olarak çocuk gösterilirse bu durumda çocukta eziklik, kırgınlık, kendisinin kötü olduğu duygusu yerleşir. Bu tedirginlik ve suçlamaların sonucu olarak daha yaramaz ve hırçın olurlar (Yıldırım, 2005: 22).

Disiplinin yalnız çocuklarla ilgili değildir. Çünkü iyi bir disiplin sisteminin temelini kendini kontrol edebilen yetişkinler oluşturur. Disiplinde birinci amaç çocuğu istediğiniz kalıba sokacak şekilde disiplin altına almak değil, ona kendi kendine disipline etmeyi öğretmek olmalıdır. Güçlü bir benlik saygısı disiplinin temelini oluşturur. Öz güveni zayıf çocuk kendini korumak için disiplinsiz davranır. Sevilen ve kişiliğine saygı duyulan çocuk ise, başkalarını sever ve onlara saygı duyar. Disiplin sevgi temeli üzerine inşa edilmelidir. Yapıcı bir yaklaşımla çocuğa kabul ve güvenlik sağlamak, onu neyin incittiğini, kızdırdığını ya da utandırdığını belirlemek önemlidir.

Ayrıca çocuğa duyguları ifade etmede örnek olmak çok önemlidir. Çünkü duygular sevgi, anlayış, onaylanma gibi gereksinimlerin varlığına dikkat çekmek için ortaya çıkarlar (Kuzucu, 2008: 19).

Gelişim dönemlerini dört başlık altında değerlendirebiliriz:

1. Zihinsel Gelişim
2. Fiziksel Gelişim
3. Duygusal Gelişim
4. Sosyal Gelişim

Zihinsel gelişim; çocuğun, dikkat, algı, hafıza, zekâ, konuşma süreçlerindeki gelişimidir.

Fiziksel gelişim; çocuğun boyundaki, kilosundaki, kaslarındaki, vücut hareketlerindeki, beslenmesindeki gelişimdir.

Sosyal duygusal gelişim; çocuğun kendi özelliklerini tanıması, duygularını uygun şekilde ifade etmesi, kuralları öğrenmesi, başkalarının duygularını tanımasıdır.

Genetik faktörler başta olmak üzere; ekonomik, kültürel ve sosyal faktörler sizi ve çocuklarınızı farklı kılabilir. Gelişim dönemlerindeki özellikler her çocukta farklılık gösterebilir. Bazı gelişim özelliklerini erken görmeniz, bazı gelişim özelliklerini geç görmeniz

söz konusu olabilir. Bu nedenle, çocuğunuzda gözlemlediğiniz farklılıkları en başta soğukkanlılıkla karşılayıp, panik yapmamanız gerekir.

ZİHİNSEL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Zihinsel gelişim dönemlerini kendisi de üç çocuk sahibi olan, kendi çocuklarını ve diğer çocukları gözlemleyip, araştırmalar yapan gelişim kuramcısı Piaget “Bilişsel Gelişim Kuramı” adını verdiği kuramında gelişim dönemlerini 4 evreye ayırmıştır. Bizi, Piaget’in kuramındaki 4 evrenin ikincisi olan, okul öncesi dönemi kapsayan işlem öncesi dönem daha çok ilgilendirmektedir. İşlem öncesi dönemde kendi içinde ikiye ayrılmaktadır:

a) **Sembolik Dönem (2-5 yaş arası)** (Deniz, 2010: 82).

Çocuk;

- Bir lego parçasını araba olarak kullanabilir.
- Bir şişeyi mikrofona olarak kullanabilir.
- Çamaşır mandallarını kaşık olarak kullanabilir.
- Elbise dolabını ev olarak kullanabilir.

Sembolik dönemde büyüsel ve doğaüstü düşünce tarzı görülür (Deniz, 2010: 82). Çocuk, bu dönemde masal ve çizgi film kahramanlarının ve bu kahramanların sahip olduğu sıra dışı güçlerin varlığına inanır. Onlarda var olan bu sıra dışı güçlerin kendinde de olabileceğini düşünüp kahramanlar gibi hareket edebilir. Gerçekle masalı ayırt edecek zihinsel olgunluğa henüz erişmemiştir. Örneğin, kahramanların gerçekten uçabildiklerini sanabilir. Sembolik dönemde görülen diğer bir özellik animistik düşüncedir (canlandırmacılık) (Deniz, 2010: 82).

- Çocuk, bu dönemde canlı cansız ayırımı yapamaz.
- Çarptığı koltuğa kızar. Ya da sizin kızmanızı ister.
- Bebeği ile konuşur. Bebeğinin kendisini anladığını düşünür.
- Ellerini sıkıştırdığı çekmeceye kızar, küser.
- Üstünden düştüğü sandalyeye kızar, küser.
- Açmakta zorlandığı çikolata paketine kızar, küser.

Sembolik dönemde yoğun olarak görülen ve sezgisel dönemde de varlığını devam ettiren önemli özelliklerden birisi benmerkezciliktir (Deniz, 2010: 83).

Çocuk hissettiği duyguları herkesin hissetmesi, sahip olduğu düşünceye herkesin katılması gerektiğini düşünür. Olayları başkalarının bakış açısına göre değerlendirecek zihinsel olgunluğa henüz ulaşmamıştır.

- Anne ve baba ya da birileri konuşurken araya girmeye çalışır, dinlenilmek için inatla çaba gösterir.
- Telefonda konuştuğu babasına, evde yaptığı böreğin kokusunu gönderir.
- Araba ile giderken Ay'ın kendisini takip ettiğini düşünür.
- Sevdiği yiyecekleri başkalarının yiyeceğini, kendisine kalmayacağını düşünür. Yiyecekleri yanında tutmaya çalışır.

b) **Sezgisel Dönem: (4-7 yaş arası)** (Deniz, 2010: 84).

Çocukların bildiğimiz mantık kuralları çerçevesinde değil de sezgilerine göre hareket edip sorunları çözmeye çalıştıkları dönemdir. Sadece sezgilerine göre hareket etmeleri, nesneleri sadece görünen yanlarıyla ya da sadece dikkat çeken özellikleriyle değerlendirmeleri, nesneye dair diğer detayları görmelerine engel olmaktadır.

Nesnenin sadece görünen yanlarına ya da sadece dikkat çeken özelliklerine odaklanıp diğer özelliklerini gözden kaçırmaları bazı kavramların kazanılmasını geciktirir. Kazanılması geciken kavramların başında “korunum” gelmektedir. Korunum kavramı henüz bu dönemde sezgileriyle hareket eden çocuk için kazanılmamıştır.

Korunum Kavramı

Herhangi bir nesne ya da nesne grubunun fiziksel biçimi ya da mekândaki konumu değiştiğinde nesnenin miktar, sayı, alan, hacim vb. özelliklerinin değişmeyeceği ilkesidir. Bu dönemde çocuk işlemleri tersine çeviremez. Tersine çevirebilirlik bir işlemin son anından başlangıç noktasına doğru, geriye doğru düşünme yeteneğidir (Arı, 2006; Senemoğlu, 2007; Haktanır, 2014: 102).

- Çocuk bir nesneyi küçük parçalara ayırınca o nesnenin çoğaldığını, arttığını düşünebilir. Örneğin uzun bir ip kesilip parçalara ayrıldığında ipin kısaldığını düşünebilir. Parçalara ayrılmış bir yaş pasta çocuğa artmış, çoğalmış gelebilir.
- Bir kaptan diğerine boşaltılan sıvının miktarının değiştiğini düşünebilir. Örneğin çocuk, dolu bir bardaktan geniş bir kaba aktarılan meyve suyunun azalmış olduğunu düşünebilir.
- Fiziksel yer değiştirmenin sayısal nitelikte bir değişikliğe neden olduğunu düşünebilir. Örneğin çocuk, bir kâse içindeki top çikolataları kâseden çıkarıp aralarına belli bir mesafe konularak dizilmesi durumunda çikolataların sayısının azaldığını sanabilir.

Üçüncü yaşlarda normalde birkaç yüz kelimeyi kullanabilen çocuklar iyi bir okul öncesi eğitimle 2500 kelimeyi kullanacak duruma gelebilirler. Beş yaş civarında ise duygularını, düşüncelerini, ihtiyaçlarını ifade edebildiği karmaşık dilbilgisi yapılarını da kullanırlar (Deniz,2010: 103).

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki okul öncesi eğitim, dil gelişimini olumlu yönde desteklemektedir. Çocuklarla yapılan çalışmalarda okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların gitmeyenlere göre daha uzun cümleler kurdukları ,sorulan sorulara daha sıklıkla cevap verdikleri ve kendilerini doğru ifade ettikleri ortaya çıkmıştır(De Rivera vd.,2005; Haktanır, 2014: 210).

FİZİKSEL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Çocuklarda fiziksel büyüme dört aşamada incelenir. Doğumdan 6 aya kadar hızlı bir gelişim gözlenir. Okul öncesi dönem boyunca ise büyüme hızı ergenliğe kadar sabit bir hızla devam eder. Sonra büyüme hızı bir süreliğine artar ve yetişkinliğe kadar yavaşlar.4-5 yaş çocuklarında büyüme hızı sabittir.

Beyin 5 yaşına kadar yetişkin ağırlığının %90'ına ulaşır. Bu çağda erkekler daha kaslı ve kızlar daha yağlı olma eğilimindedirler (Puckett & Black2004; Haktanır, 2014: 97).

- ***Büyük Kas Becerileri***

3 yaşındaki çocuklar bazı becerilere sahiptirler. Bu beceriler; çift ayaküstünde zıplama, tek ayaküstünde zıplama, atlama ve koşmadır.4-5 yaşlarında kasların kontrolü arttığı için becerileri daha da gelişir. Örneğin, 4 yaşında iken bir topu arkadaşına atabilir ve arkadaşı yakalayabilir,5 yaşındakiler bisiklet binmeyi öğrenebilirler ve daha becerili olarak merdiven çıkıp inebilirler (Clark&Humphrey,1985; Haktanır, 2014: 97).

- ***Küçük /İnce Kas Becerileri***

Yaşla birlikte çocukların daha küçük ve daha narin vücut hareketlerini kapsayan ince kas becerileri de gelişir. İnce kas beceriler çatal ve kaşık kullanma, makasla kesme, ayakkabı bağlama ve piyano çalma gibi etkinlikleri içerir. Bu beceriler özellikle 3-6 yaş döneminde daha net görülürler.3 yaşındaki çocuklar tuvalete gittiklerinde kıyafetlerini uygun şekilde çıkarıp giyebilirler. Basit bir yapbozu ve farklı şekillerdeki blokları uygun olan deliklerine yerleştirebilirler.4 yaşında ince kas becerileri dikkate değer bir biçimde gelişme gösterir. Örneğin bazı çocuklar mum boya ile isimlerini yazabilirler.5 yaşındaki çoğu çocuk ince bir kalemi düzgün bir şekilde tutabilir ve kullanabilir (Feldman,1999; Haktanır, 2014: 97).

SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Duygusal ve sosyal gelişim özellikleri birbiriyle çok iç içe olduğu için aynı başlık altında açıklanması yerinde olacaktır.

Bu dönemde çocuk çevresindekilerin sergiledikleri davranışların, hissettiği duyguların gerekçelerini anlayabilir, nedenlerini sorgulayabilir. Yani diğerlerinin duygularının farkına varma becerisi “empati” gelişmeye başlar. Zevkleri, keyif aldığı etkinlikleri belirginleşir. Yapmak istedikleri ya da yapmak istemedikleri ile ilgili tercihinin ne olduğunu ifade edebilir. İstemediği durum ve şartları uygun mimik ve jestlerle ya da konuşarak belli edebilir.

Bu dönemde çocuk kendi cinsiyetini bilir. Kız ve erkek olarak farklı cinsiyetler olduğunu fark eder. Sosyal kuralları öğrenmeye başlar. Dört yaş civarında arkadaşlık ilişkileri artmaya ve arkadaşları önem kazanmaya başlar. Kendine dair sorulan sorulara kısa da olsa anlamlı cevaplar verebilir.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM NEDEN GEREKLİDİR?

Okul öncesi dönem, çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemlerden birisidir. İnsanın doğuştan getirdiği potansiyelini en üst sınırlarına kadar geliştirebilmesi ancak ona çok erken yaşta sağlanacak imkânlarla mümkün olabilir. Bu nedenle yaşamın ilk yıllarında ki eğitimin, çocuğun içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevrenin onun gelişmesinde çok önemli rolü vardır. Bu yıllarda çocuğa verilenler ve verilmeyenler onun geleceğini belirler (Oktay,1999; Haktanır, 2014: 6).

Okul öncesi eğitimin önemini ve gerekliliğini daha iyi anlayabilmek için aşağıdaki gerekçelere bakmak yerinde olacaktır:

1. Okul Öncesi Dönemin Zekâ Üzerindeki Etkisi
2. Okul Öncesi Dönemin Kişilik Üzerindeki Etkisi
3. Çocukta Gözlemlenen Tutum Ve Davranışlar
4. Okul Öncesi Eğitimin Diğer Katkı Sağlayıcı Unsurları

OKUL ÖNCESİ DÖNEMİN ZEKÂ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Beyin araştırmalarının eğitim ve zihinsel gelişim üzerindeki etkilerine dair yapılan çalışmalara baktığımızda bu dönemin önemini ve bu dönem eğitimin gerekliliğini daha iyi anlayabiliriz. Güneysu'ya (2005) göre yapılan çalışmaların sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz:

- Beyin doğumda katı değil esnektir; bu, çevrenin etkisi ile yapısını ve kimyasını değiştirebilme yeteneğine sahip olduğu anlamına gelir. Yani beyin yaşantılar sonucunda fizyolojik olarak değişir.
- Beyin öğrenmenin harika yılları denilen 4-10 yaşlar arasında süper aktiftir. Beyin araştırmaları erken eğitimi ve ana –baba eğitimini destekler.
- Araştırmalar beynin çevre ile etkileşime girdikçe işlevsellik kazandığını göstermektedir.
- Zenginleştirilmiş çevre beynin gelişiminin birden çok alanla etkileşimde bulunarak gerçekleşmesine ve öğrenmenin anlamlı olmasına olanak sağlar.

Bir ortamın zenginleştirilmiş olarak adlandırılması için aşağıdaki özelliklerin bulunması gerekmektedir (Wolfe ve Brant 1998; Güneysu, 2005: 14).

- Olumlu bir atmosferin olması
- Stres unsurunun olmaması
- Gelişimsel uygunluğu olması
- Sosyal etkileşim sağlaması
- Bütün gelişim alanlarına hitap etmesi
- Karar vermeyi ve geliştirmeyi sağlayacak nitelikte olması
- Öğrenmeden zevk alınacak özellikte olması

- Öğrencilerin aktif öğrenmelerini sağlayacak nitelikte olması.

Beynin, dolayısıyla zihinsel süreçlerin (zekâ, dikkat, hafıza) gelişimi için “zenginleştirilmiş ortama” dair sayılan tüm özelliklerin, okul öncesi eğitimin sahip olduğu atmosferin özellikleri olduğunu söyleyebiliriz. Yapılan araştırmalar 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişimin %50’sinin 4 yaşına; %30’unun 4 yaşından 8 yaşına; %20’sinin ise 8 yaşından 17 yaşına kadar oluştuğunu göstermektedir(Poyraz ve Dere,2003; Haktanır, 2014,s.8).

Bilişsel Gelişim Kuramı ile okul öncesi dönemde çocuğun zihinsel gelişim sürecini anlatan Piaget, kuramını oluştururken temel bazı kavramlar üzerinde durmuştur. Bu kavramlardan zekâyı çevreye uyum sağlama yeteneği olarak tanımlamıştır (Deniz, 2010: 75).

Dolayısıyla çevremizde meydana gelen tehdit edici, kaygı verici ya da olağan yaşam akışı içinde meydana gelen olaylara karşı en zeki insan bu değişimlere ve uyaranlara en kısa zamanda ve uygun bir biçimde tepki verip, uyum sağlayabilen insandır diyebiliriz. Bu uyum becerisinin sağlanmasında zihinsel gelişimin büyük bir kısmının şekillendiği, tamamlandığı 0-6 yaş dönemi önem kazanmaktadır. Okul öncesi eğitim atmosferi çocuğun hayatına dahil olacak olası değişim ve zorluklara karşı çocuğun doğru tepkiler geliştirmesini öğretecek ve yaşamında tekrar ortaya çıkması muhtemel bu değişim ve zorluklara karşı güç kazanmasını sağlayacak en makul, en zararsız atmosferdir.

Bu dönemde meydana gelen değişim ve zorluklara karşı bu gücü sergileyen, bu atmosfere uyum sağlayan çocuk; edindiği bu başarı ve tecrübeyi yaşamın ilerleyen safhalarında karşısına çıkacak değişim ve zorluklara karşı sergileyecek, uyum sorununu en aza indirecektir.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMİN KİŞİLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Çocukluk çağında özerk, bağımsız ve girişken olması hem aile içinde, hem okulda desteklenmeyen, hatta çok değişik yöntemler ve yasaklarla kısıtlayan toplumumuzda “bağımlı kişilik bozukluğunun çok sık görüldüğü düşünülebilir. Geleneksel, yarı geleneksel ailelerde daha çok olmak üzere çocuklar yürümeye, konuşmaya başladıktan sonra sürekli kısıtlamalarla

karşılaşmaktalar. Çocuğun bağımsızca hareket etmesi, çevresinin çapını genişletmeye çalışması ödüllendirilmemekte, tersine engellenmektedir.3-4 yaşından sonra hızla çoğalan sorularla gelişen öğrenme tutkusu da çocukta genellikle kısıtlanmakta ve geçiştirilmektedir. Bütün bunlar bağımsızca davranmayı, bağımsız düşünmeyi, araştırmayı, girişimler yapmayı ve özerk benlik duygusunun gelişmesini değişik derecelerde engellemektedir(Öztürk, 2001: 437).

0-6 yaş arasını kapsayan okul öncesi yılları kişiliğin oluşumu, şekillenmesi, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesinde ileri yıllara olan etkisi nedeni ile yaşamın en kritik dönemlerinden biridir (Arı,2003; Haktanır, 2014: 6).

Bu dönem aynı zamanda anne ve babaların, artık okul öncesi eğitime başlayacak çocuklarının üstlenebileceği sorumlulukları çocuklarına bırakmadığı, çocuklarına sorumluluklarını üstlenmeye direnç gösterdiği, tarafların birbirine bağımlı olduğu, adına “bağımlılık ilişkisi“ diyebileceğimiz ilişkinin en açık gözlemlendiği dönemdir.

Anlaşılabilir gerekçelerle, yemeğin anne veya baba tarafından çocuğa yedirildiği; çocuğun anne veya baba ile yattığı, yatınca da annesine ya da babasına temas etme ihtiyacı hissettiği, çocuğun kıyafetlerinin anne veya baba tarafından giydirildiği, çocuğun sıvı içecekleri biberonla içtiği tipik örnekler, bağımlılık ilişkisinin varlığına dair sık gözlemlenen örneklerdir. Çocukların sorumluluklarını üstlenemiyor oluşlarının, bağımsızlaşmalarına adeta izin verilmiyor oluşunun çocuk üzerinde doğurduğu güven eksikliğine ve değersizlik inancına dair tutum ve davranışları açık bir şekilde gözlemleyebiliriz. Bu tablo içinde hareket eden çocuğun akranlarıyla ve öğretmenleriyle ilişkilerinde, oyunlarda ve sınıf çalışmalarında, kısaca karşılaştığı tüm basit ya da zorlu yaşam olaylarında baş etme stratejileri sınırlı olduğu için; sürekli şikâyet eden, sabırsız davranan, mızımızlanan, sıkça ağlayan, mutsuz bir görüntü sergilediğini söyleyebiliriz.

Okul öncesi eğitim dönemi o zamana kadar anne babası ile birlikte olan, anne ve babasına tüm yaşam olaylarında ihtiyaç duyan çocuğun anne ve babasından, onların takipçi tutum ve davranışlarından uzaklaştığı, bağımsızlaştığı ve kendi sorumluluklarını bizzat kendisinin üstlendiği ve sorumluluklarının üstesinden geldiğini görünce de kendine güven duyup sağlıklı bir kişilik örüntüsüne doğru yol aldığı dönemdir.

ÇOCUKTA GÖZLENEN TUTUM VE DAVRANIŞLAR

2-7 yaş döneminde çocuğunuzda gözlemlediğiniz bazı tutum ve davranışları, çocuğunuzun artık sizin gidereceğiniz ihtiyaçları dışında ihtiyaçları olduğu bu ihtiyaçları da sosyal ortamlarda, ev ve anne baba dışında ilişkiye gireceği insanlarla, yaşlılarıyla gidereceğinin mesajları olarak algılamak gerekir.

Şüphesiz aile çocuğun hayatındaki en önemli kurumdur. Fakat uyaranların bolca olduğu bir atmosfer onun tüm gelişim alanları üzerinde önemli katkılar sağlayacaktır. Çocuk böyle bir atmosfere ihtiyaç duyduğunun sinyallerini sergilediği tutum ve davranışlara zaman zaman gösterir.

Bu mesajları (sinyalleri) şöyle sıralayabiliriz:

- Çocuğunuzun, birlikte oynadığınız oyunlardan sıkılıp bunu dile getirdiği zamanların artması,

- Çocuğunuzun yaşıtları ile oyun oynarken oyun kurallarına uymakta zorlanıyor oluşu,
- Çocuğunuzun oyuncaklarını yaşıtları ile paylaşmaya direnç gösteriyor oluşu, paylaşmaması,
- Çocuğunuzun istek ve beklentileri yerine gelmezse şiddetli bir şekilde ağlaması, bağırması, kendini yere atması,
- Çocuğunuzun televizyon karşısında geçirdiği vaktin artması,
- Anne –baba olarak çocuğunuza yetişemediğimize ve çok yorulduğunuza dair düşünceleri dillendirmeye başlamanız.

Bu tutum ve davranışları(sinyalleri) kendinizde ve çocuğunuzda gözlemlemeniz, ekonomik şartlarınız da uygunsa okul öncesi eğitime çocuğunuzu dâhil etmeyi size düşündürmelidir.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN DİĞER KATKI SAĞLAYICI UNSURLARI

Bu katkı sağlayıcı unsurları aşağıdaki başlıklar altında sıralayabiliriz:

- a) Okul öncesi eğitim kurumunun sahip olduğu fiziki özellikler
- b) Okul öncesi eğitim kurumunda yapılan etkinlikler
 - Oyunlar
 - Grupça gidilen eğitici -öğretici geziler
 - Okul öncesi eğitim kurumunda yapılan yaratıcı drama, jimnastik, satranç, müzik, dans vb. çalışmaları
- c) Okul öncesinde paylaşımı ve sosyalleşmeyi sağlayan akran grubunun varlığı

a) Okul öncesi eğitim kurumunun sahip olduğu fiziki özellikler

Okul öncesi eğitimde; çocuğun duygusal, fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin ihtiyaç duyduğu desteğin akran grubuyla, akran grubuyla oynadığı oyunlarla, etkinliklerle ve öğretmenle girilen ilişki ile sağlanıyor olmasının yanında; eğitim ortamındaki materyallerin niteliği ve kurumun sahip olduğu fiziki koşulların da duygusal, sosyal, fiziksel, zihinsel gelişim üzerindeki katkısı tartışılmazdır.

Çocuğa sunulan her uyarıcı mekân ve çevre onun gelişimine ve eğitimine katkıda bulunacaktır. Kötü tasarlanmış mekan ve mekan öğelerinin çocuğun olumsuz gelişme riskini arttırdığı, buna karşın iyi, doğru ve istenilen özelliklere göre tasarlanmış mekanların çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine olumlu etki ettiği, bilişsel gelişimini hızlandırdığı, eğitici roller oynayarak olumlu davranışları pekiştirdiği söylenebilir (Ömeroğlu Turan ve Turan,1998; Haktanır, 2014: 228).

Çevrenin çocuk gelişimi üzerinde ne tür etkiler yaptığı yapılan araştırmalarla da ortaya konulmuştur. Bunlardan biri; Marmara Üniversitesi, Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF'in birlikte yürütmüş olduğu “Okul Öncesi Eğitimden İlköğretime Geçiş” projesidir.2001-2005 yılları arasında gerçekleştirilen bu proje kapsamında, okul öncesi eğitim almış ya da almamış olmanın, çocukların farklı alanlardaki gelişimleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Ayrıca projede 446 ilköğretim ve anaokulu fiziksel yönden değerlendirilmiştir. Araştırma sonucuna göre okul öncesi eğitim almış olan çocukların almayanlara göre; sosyal duygusal uyum ve bilişsel hazır bulunuşluk düzeylerinin daha yüksek olduğu, buna karşın; okul öncesi eğitim almış olmanın çocuklardaki hareket gelişimini önemli ölçüde etkilemediği saptanmıştır(Oktay vd.2006; Haktanır, 2014, s.229).

Sosyal, duygusal ve zihinsel gelişim üzerinde etkisi tartışmasız olan kurumun sahip olması gereken asgari fiziki özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Korunaklı ve geniş oyun alanları,
- Gelişim özelliklerine uygun oyuncaklar,
- Fiziksel gelişime uygun tuvalet ve lavabolar,

- Fiziksel gelişime uygun etkinlik ve yemek masaları,
- Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına özgü etkinlik köşeleri, etkinlik sınıfları.

b) Okul öncesi eğitim kurumunda yapılan etkinlikler

➤ Oyunlar

Piaget'in kuramında yer alan benmerkezci tutum ve davranışların sergilendiği bu dönemde çocuk; sadece kendi istek ve beklentilerinin değil, başka çocuklarında istek ve beklentilerinin olduğunu; diğer çocukların da en eğlenceli oyuncağı isteyebileceğini, diğer çocuklarında sıranın başında olmak isteyebileceğini oyun içindeki kuralların çocuğa kazandırdığı baş etme becerileri sayesinde kavrarlar.

Küçük çocuklar en önemli şeyleri kendilerine söylenmesi yoluyla değil; diğer çocuklarla oynarken ve fiziksel çevreyle etkileşim halindeyken bilgiyi kendi kendilerine yapılandırarak öğrenirler (Haktanır, 2014: 309).

Çocuk yaşam için gerekli olan davranış, bilgi ve becerileri oyun içinde kendiliğinden öğrenir. Kazanılan olumlu özelliklerin pekiştirildiği ve geliştirildiği bir ortam olan oyun, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirir. Çocuğa rahat konuşma ve düşüncelerini açıklama alışkanlığı kazandırır. Çocuk oyun aracılığı ile soru sormayı, yeni bilgiler edinmeyi, nesneleri tanımayı ve adlandırmayı, nesnelerin işlevlerini kavramayı ve onları kullanmayı öğrenir. Bunlar da çocuğun dil ve zihin gelişiminde önemli rol oynar(Aral, 2000: 55).

Çocuk oyun sırasında pek çok kavramı(renk, ağırlık, hacim, zaman, mekân, uzaklık)bilimsel deneyimleri, mantıklı düşünmeyi, sebep-sonuç ilişkisini, nesneleri tanımayı, onları kullanmayı ve problem çözmeyi öğrenir. Sel'e göre; gördüğünü tanıyabilme, belleğinde tutabilme ve bunları adları ile sayma 3-6 yaş çocukları için kolay bir alıştırma değildir. Ancak bu çalışmaları oyun yolu ile yapmamız farkında olmadan çocuğa çok şeyler öğretebilir(Yalçınkaya, 2002; Haktanır, 2014: 208).

Kısaca oyun, okul öncesi eğitimin diğer önemli özellikleri gibi gerçek hayatın zorlukları ile baş etmeye katkı sağlayan bir anlamda kısa ve eğlenceli provalardır.

➤ **Grupça gidilen eğitici-öğretici geziler**

Uyarıcının şiddetinin öğrenme üzerindeki etkisi düşünüldüğünde; geziler, incelenen mekânlara dair bilgilerin daha çok akılda kalmasına, bilgilerin zihinde kolayca kodlanmasına yarayan, dikkat çeken görsel, işitsel uyaranlarla dolu önemli etkinliklerdir. Bu özelliğinin yanında grupça hareket ediyor oluşun çocukta oluşturduğu işbirliği ve sorumluluk bilinci de gezilerin önemini arttıran kazanımlardır.

➤ **Okul öncesi eğitim kurumunda yapılan yaratıcı drama, jimnastik, satranç, müzik, dans vb. çalışmaları**

Bu tür çalışmalar çocukların hem bedensel hem zihinsel hem sosyal hem de duygusal gelişimlerine katkı sağlar. Bu tür çalışmalarla eğlenerek kurallara uymayı, birlikte hareket etmeyi, estetik bilinç kazanmayı, strateji geliştirmeyi, belirli bir konuya, duruma odaklanmayı öğrenirler. Aynı zamanda bu çalışmalar anne babalara ve eğitimcilere çocuğun ilgi ve yetenekleri konusunda ipucu verir.

c) Okul öncesinde paylaşımı ve sosyalleşmeyi sağlayan akran grubunun varlığı

Tüm gelişim alanları üzerinde çocuğun yaşatlarının da önemi çok büyüktür. Çocuk, yaşatlarından, oyunlar ve etkinlikler yoluyla, sergilemekte zorlandığı tutum ve davranışları sergilemeyi ya da bilmediği tutum ve davranışları öğrenir, hayata geçirir.

Sosyalleşme doğumdan itibaren başlayan bir süreçtir ve çocuklar, okul öncesi eğitim kurumuna gelinceye kadar birçok sosyal beceriyi anne babalarından ve diğer yetişkinlerden öğrenirler. Ancak birçok çocuk, okula geldiğinde evde kabul gören birçok sosyal beceri ve davranışının okulda kabul görmediğini ya da okulda farklı biçimlerde davranılması gerektiğini keşfeder. Çocuk ilk kez okul öncesi dönemde ev dışındaki insanlarla, özellikle kendi yaşatlarıyla nasıl birlikte olunacağını öğrenmeye başlar. Bu öğrenme onun sosyal gelişimine olanak sağlar ve içinde yaşadığı topluma daha kolay ve daha çabuk uyum sağlamasına yardımcı olur. Çocuğun sosyal davranışları planlı ve programlı öğrenmesinde okul öncesi eğitim kurumları önemli rol üstlenmektedir(Yaşar,2000; Haktanır, s. 211).

Okul öncesi eğitim kurumlarında yetişkin müdahalesi olmaksızın çocukların bir arada özgürce oynama fırsatı olmalıdır. Böylece çocuklar işbirliği yapmayı, karar vermeyi, kendilerini değerlendirmeyi ve grup etkileşimini takdir etmeyi öğrenirler. Akran grupları çocukların sosyal becerilerini besler ve kendilerini daha iyi anlamalarına yardım eder. Grup içinde ilişkiler, karşılıklı saygıya ve işbirliğine dayalıdır. Çocuklar benzer duyguları, problemleri ve yaşantıları paylaştığından birbirlerini daha iyi anlayabilirler (Senemoğlu,1994; Haktanır, 2014: 212).

Okul öncesi eğitimin zekâ ve kişilik gelişimi üzerinde yarattığı olumlu etki; çocuğunuzda gözlemlediğiniz davranış değişikliklerinin verdiği mesajlar; okul öncesi eğitim kurumlarının tüm gelişim alanlarında etkisi olan katkı sağlayıcı unsurları okul öncesi eğitimin, çocuğunuzun gelişimi üzerinde etkisi tartışmasız ve atılması gereken bir adım olduğunu göstermektedir.

Bu adımın hayata geçirilmesine yönelik adım atmanız gerektiği düşüncesine sahipseniz atacağınız adımları 2 başlık altında toplayabiliriz:

1- Okula Ön Hazırlık Aşaması

2- Okula Başlangıç Aşaması

OKULA ÖN HAZIRLIK AŞAMASI

Çocuğunuzun okul öncesi eğitim kurumuna başlaması gerektiği düşüncesinin sizde oluşmasından sonra bu düşüncüyü çocuğunuza gerekçeleriyle anlattığınız, gerekçelere makul tepkiler göstermezse doğru stratejilerle okul öncesi eğitime başlayacağı düşüncesini benimsettiğiniz süreçtir. Süreç, duygusal boyutu olduğu kadar; kayıt, okulda kullanılacak malzemelerin temini, okul ve sınıf ziyaretleri gibi teknik boyutları da kapsamaktadır.

Bu aşamada anne babalara ve okul öncesi eğitim kurumuna sürecin sağlıklı ilerlemesi için bazı sorumluluklar düşmektedir.

I. Ön Hazırlık Aşamasında Anne Babaların Sorumlulukları

Bu aşamada okul öncesi eğitime çocuktan önce anne ve babaların hazır olması gerektiğini söyleyebiliriz. Çocuğun okul öncesi eğitime başlaması demek; anne babaların şimdiye kadar çocuklarıyla birlikte yaptıkları ya da kendilerinin üstlendiği, çocuklarına ait görev ve sorumlulukları (yemek yemesi, kıyafetlerini giymesi, kendi yatağında yatması, oyun oynaması, vb.)artık çocuklarına, çocuklarının bulunacağı sosyal ortama bırakmayı, havale etmeyi kabul etmeleri demektir. Bu kabul şüphesiz bazı anne ve babaları zorlayacak, bazı anne babalar için kaygı yaratacaktır. Bu kaygı halini, çocukla okul öncesi eğitime başlayacağı kararını paylaşırken mümkün olduğunca az yansıtmak gerekir. Çünkü kaygı çok hızlı bulaşan bir duygudur.

Ön hazırlık aşamasında, çocukla okul öncesi eğitime başlayacağı kararını paylaşırken dikkat etmeniz gereken noktaları şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Empati kurmaya çalışmak
- 2- Okul öncesi eğitimle ilgili beklentileri makul seviyede tutmak
- 3- Abartılı ve gerçekdışı açıklamalar yapmamak
- 4- Bazı durumlarda çocuklarına okul öncesi eğitim kurumuna başlayacağı açıklamasını yaparken dikkatli olmak

1- Empati kurmaya çalışmak

Bu aşamada anne ve babaların çocuklarını anlamaya çalışarak hareket etmeleri önemlidir. Okul öncesi eğitime başlayacağı kararının paylaşımından sonra çocuğunuzun karara isteksizce, ağlayarak tepki göstermesi söz konusu olabilir. Gördüğünüz bu tepki üzerine ona ağlamamasını, korkmamasını, artık büyüdüğü, ablaya da ağabey olduğuna dair mesajları vermemek yerinde olacaktır. Israrla konu üzerinde konuşmaya çalışıp çocuğunuzu ikna etmek gibi bir çabanın içinde olmanız yararlı olmaktan çok, okula başlamaya dair gösterdiği direnç içeren bu tutum ve davranışları artıracak, kronikleştirecektir.

Gösterdiği tepkinin şiddetine göre bu konu hakkında konuşmayı çocuğunuzun kendini daha iyi hissettiği başka bir zamana ertelemek yerinde olacaktır.

Bu yaşantı onun için ilktir ve doğal olarak korku ve kaygı çocuğunuza eşlik edebilir. Korku ve kaygı içeren tepkisini gördüğünüz anda kısaca; onu anladığınıza ve bu duyguların okuluna, arkadaşlarına alışınca ortadan kalkacağına dair mesaj vermeniz yeterli olacaktır. Varsa bu aşamada kendi yaşadığınız olumlu okul öncesi ya da ilkokula başlama anılarınızdan söz edebilirsiniz.

2- Okul öncesi eğitimle ilgili beklentileri makul seviyede tutmak

Okul öncesi eğitim kurumları bazı anne babalar için özbakım becerilerinin kazandırıldığı/giderildiği bir bakım yeri olarak algılanır. Anne babalar çocuklarının, okula başlayınca tuvalet alışkanlığını; kendi kendine yemek yeme alışkanlığını, elbiselerini kendi kendine giyme alışkanlığını kazanacağını varsayabilirler. Elbette evde kazandırılmaya çalışılan bu alışkanlıkların eksikliklerinin giderilmesi okul öncesi eğitimin doğal seyrinde söz konusu olacaktır. Ama bu kazanımların kazandırılmasının tamamıyla sorumlusu olarak okul öncesi kurumu görmek doğru bir bakış açısı olmayacaktır. Bu alışkanlıklar evde ve anne baba veya bakıcı tarafından kazandırılması gereken alışkanlıklardır.

Okul öncesi eğitim kurumlarının bakım yeri olarak algılanmasına 0-3 yaş arasındaki çocuklara hizmet veren kreş adı verilen okul öncesi eğitim kurumlarının etkisi şüphesiz söz konusudur. Bu kurumlar henüz özbakım alışkanlıklarını kazanamamış çocuklara ve ailelerine bu alışkanlıkları kazandırılması konusunda destek olmaktadır.3- 6 yaş okul öncesi eğitim kurumları olan anaokulları ise özbakım alışkanlıklarını kazanmış çocukların gittiği okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Anne ve babaların bu bilgiyi de göze alarak anaokullarından özbakımla ilgili beklenti içinde olmamaları, anaokuluna başlamadan önce çocuklarının tuvalet alışkanlıklarını edindirmeleri doğru olacaktır.

Bazı anne babalara göre de okul öncesi eğitim kurumları okuma yazma öğretiminin yapılacağı yer olarak algılanır. Bu beklentinin varlığı ya da dile getirilmesi okul öncesi eğitimin temel kazanımlarından uzaklaşmak anlamına gelecektir. Okul öncesi eğitim, elbette çocuğa kazandırdığı sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel becerilerle ilkokul ve daha sonraki eğitim süreçlerine dolaylı ya da direkt katkı sağlayacaktır. Bu dönem okuma yazma

eğitiminin verilmesi için zihinsel ve fiziksel gelişimin henüz bu yaş grubundaki tüm çocuklar için tamamlanmadığı bir dönemdir. Bu nedenle, okul öncesi eğitim kurumlarından ve eğitimcilerinden okuma yazma eğitimine dair bir beklenti içinde olmak doğru, sağlıklı bir beklenti olmayacaktır.

Özetle; okul öncesi eğitim kurumlarına ne bakım hizmeti verilen yerler olarak ne de okuma–yazma eğitimi verilen yerler olarak anlam yüklemek doğru olmayacaktır.

3- Abartılı ve gerçekdışı açıklamalar yapmamak

Ön hazırlıkta dikkat etmeniz gereken diğer bir konu da çocuğunuzu başlatmayı düşündüğünüz okul öncesi kurumla ve muhtemel öğretmenin sergileyeceği tutumlarla ilgili çocuğunuzu rahatlatmak amacıyla abartılı ve gerçek dışı açıklamalar yapmamaktır.

Yapmamanız gereken bu tür gerçekdışı ve abartılı açıklamalara aşağıdaki örnekleri verebiliriz:

- Orada her türlü oyuncak var.
- Orada çok mutlu olacaksın.

- Dilediğin oyuncağı okuluna götürebilirsin.
- İstersen, bazen okula gider bazen gitmezsin.
- Yemekler tam senin istediğin gibi.
- Öğretmenin her an senin yanında olacak.
- Bana istediğin her an ulaşabilirsin.
- Öğretmenin ne istersen yapar.

Okul öncesi eğitim kurumuna gitmek fikrine henüz hazır olamayan çocuğunuza bu mesajlar umduğunuz katkıyı sağlamayacaktır. Çünkü bu mesajların hayata geçmesinin çok da mümkün olmadığı zamanlar olacaktır. Aksine yüksek beklenti doğuracak bu mesajlarla okuluna başlayan çocuğunuzun, beklentilerinin bir süre sonra karşılanamadığını görmesi onu hayal kırıklığına uğratabilir, kaygılarını arttıracaktır.

Bu açıklamadan sonra, okul öncesi eğitim kurumuna başlayacağını çocuğunuza aşağıdaki örnekte olduğu gibi karşılaştacağı tabloyu, olacakları net bir biçimde anlatarak söyleyebilirsiniz:

“Seni, öğretmenin, yeni arkadaşlarının olacağı, yeni ve farklı oyuncaklar görüp, yeni oyunlar oynayacağını, etkinlikler (boyama, kesme, yapıştırma) yapacağını bir okula başlatmayı düşünüyoruz. Artık okula gitme zamanın geldi.”

Bu açıklamaya çocuğunuzun itiraz etmesi durumunda tekrar bir açıklama girişimi ve ikna çabası içine girmeyip konuyu kapatmanız yerinde olacaktır. Açıklamanızı, çocuğunuzun kendini iyi hissettiği başka bir zamana bırakmak ve okula başlamaya ikna etme çabasında ısrarcı olmamak doğru olacaktır.

Okula başlayacağı açıklamasının kaygı düzeyi düşük yani daha rahat olan anne ya da baba tarafından yapılması, bu konuda hissedilen kaygının çocuğa bulaşmamasını sağlaması açısından önemli olacaktır.

4- Bazı durumlarda çocuğa okul öncesi eğitim kurumuna başlayacağı açıklamasını yaparken dikkatli olmak

Bazen anne babalar içinde bulundukları durumda çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna göndermenin, çocukları üzerinde olumsuz etkiler doğuracağı kaygısını yaşayabilirler. Bu kaygı, çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna başlatmak konusunda anne ve babaları tereddüde düşürebilir.

Çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna başlatmakta anne babalar için tereddüt doğuran bu durumları şöyle sıralayabiliriz:

- Evde çocuğa bakan anne, baba, babaanne, anneanne varsa
- Çocuk, evde küçük kardeşi olduğu halde okula başlatılacaksa
- Anne hamileyse
- Anne işe başlayacaksa
- Çocuk özel eğitim gerektiren özelliklere sahipse (görme, işitme, zihinsel, fiziksel engelleri varsa)
- **Evde çocuğa bakan anne, baba, babaanne, anneanne varsa**

Bu yaşa kadar evdeki yetişkinlerin varlığıyla bakımında, ihtiyaçlarının giderilmesinde sorun yaşamayan çocuğu okula başlatmak fikri anneye, babaanneye, dedeye, anneanneye sıcak gelmeyebilir. Evde daha konforlu, güvenli ve steril halde yetiştirildiği gerekçesiyle çocuğun zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel gelişimi üzerindeki etki ve önemi olan okul öncesi eğitimini ihmal etmek doğru olmayacaktır.

Evde çocuğa bakan yetişkinlerin sözü edilen gerekçelerle okul öncesi eğitimi ihmal ediyor olmaların yanı sıra; çocuğun da kaygıları nedeni ile okul öncesi eğitime başlama fikrine istekli olmaması söz konusu olabilir.

Çocuğun kaygılarını arttırmamak için ve evde onunla ilgilenen bir yetişkinden ayrılıp okul öncesi eğitim kurumuna başlayınca kaygılanacağını varsayarak yapacağınız açıklamanın dozunda bir duygusallık içermesi yerinde olacaktır. Evde çocuğa bakan anne, anneanne,

babanne, dede varken okula başlayacağı açıklamasını yaparken; durumu trajikleştirmek, uzatmak, detaylandırmak sorun yaratacak ve çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna başlama fikrine direnç göstermesine neden olabilecektir. Onu çok özleyeceğiniz, merak edeceğiniz, onu çok sevdiğiniz, aslında gitmesini istemediğiniz ama bu ayrılığa mecbur olduğunuz şeklinde vermiş olduğunuz mesajlar işinizi daha da zorlaştıracak, çocuğun okula gitmeye karşı göstereceği direncin daha da artmasına neden olabilecektir.

Bu görüntünün ortaya çıkmaması, çocuğun okula başlama fikrine en azından direnç göstermemesi için; açıklamayı kısa ve net biçimde şu şekilde yapabilirsiniz:

“Yeni arkadaşlarınla yeni oyunlar oynayacağın, yeni etkinlikler öğreneceğin bir okula başlamanın zamanı geldi. Senin orada eğleneceğini, yeni oyunlar öğreneceğini ve mutlu olacağını düşünüyoruz. Ben her zamanki gibi evde olacağım, senin de bildiğin ev işleriyle uğraşmaya devam edeceğim.”

Uyarı: Açıklamanızın arkasından, ”Bazen benimle kalabilirsin.”, ”Sıkılırsan okula gitmezsin.” gibi çocuğunuzu okula gidip gitmeme konusunda kararsızlığa düşürecek, onu ikna etmeye yönelik söylemlerde de bulunmamanız yerinde olacaktır.

➤ **Çocuk evde küçük kardeşi olduğu halde okula başlatılacaksa**

Okul öncesi eğitime başlama yaşına gelmiş bir çocuğa; kardeşinin evde kalıp, kendisinin okula gideceği fikri hoş gelmeyebilir. Kendisi okula gidince anne ve babasının evde kardeşi ile eğlenceli ve iyi vakit geçireceğini düşünebilir.

Bu durumda okula başlatmayı düşündüğünüz çocuğunuza bu kararı şöyle söyleyebilirsiniz:

“Yeni arkadaşlarınla yeni oyunlar oynayacağın, yeni etkinlikler öğreneceğin bir okula başlamanın zamanı geldi. Senin orada eğleneceğini, yeni oyunlar öğreneceğini ve mutlu olacağını düşünüyoruz. Kardeşin de yaşı gelince senin gibi okula gidecek. Okula gitme yaşı gelene kadar onunla evde ilgileneceğiz.”

Uyarı: Şu ifadeleri kullanmamaya dikkat etmeniz yerinde olacaktır:”Sen hiç merak etme kardeşinle hiç ilgilenmeyeceğiz.”, ”Oyuncaklarıyla oynamasına izin vermeyeceğiz.”, “Onunla hiç oynamayacağız.”

Uyarı: Küçük çocuğunuzu da sanki o da başka bir okula gidiyor izlenimi doğurmak, sen gidince o da evde kalmayacak mesajı vermek için; okul öncesi kuruma başlayacak çocuğunuzla aynı saatte, sanki küçük çocukta okula başlamış gibi yaparak birlikte dışarı çıkarmaya çalışılmanız doğru olmayacaktır.

Özetle; çocuğunuza verilecek mesaj yalan ve eksik bilgi içermemelidir. Durumu olduğu gibi anlatmalı ve mevcut duruma alışmasını sağlayıp, bu durumla baş etmeyi çocuğunuza, kendinize ve küçük kardeşine öğretmelisiniz.

➤ **Anne hamileyse ya da doğum yeni olmuşsa**

Çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna başlama yaşı ile hamilelik döneminin ya da bir bebeğin dünyaya gelişinin aynı döneme rastlaması çocuklarını okula başlatma konusunda anne babaları tereddüde düşürebilir. Anne babalar, bu dönemde çocuklarını okula başlatırlarsa, çocuklarının istenilmediğine, ihmal edildiğine dair bir inancına sahip olmalarından; bu inanca mutsuzluk, kıskançlık gibi duyguların eşlik etmesinden kaygılanabilirler. Bu kaygı çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna gitmeye ikna etmeye çalışırken ya da okula başladıktan sonra da devam edebilir. Çocuğun aklının annesinde, yeni doğan ya da doğacak bebeğe gösterilen ya da gösterilecek ilgide kalmaması amacıyla vermeye çalıştığınız mesajlara anne babalar dikkat etmelidir. Kaş yapalım derken göz çıkarmanıza sebep olabilecek mesajlar veriyor olabilirsiniz. Bu mesajların tam tersi bir etki yaratabileceğini, kaygısını azaltmak yerine arttırabileceğini bilmelisiniz. Tam tersi etki yaratacak mesajlara aşağıdaki örnekler verilebilir:

- Onu, okula gidince çok özleyeceğinizi söylemek
- Onu çok sevdiğinizi, ilk göz ağrınız olduğunu söylemek
- Okula gitme fikrine alışması ve okula gitmesi için hediyeler vaat etmek, hediyeler almak
- Okuldayken aklınızın onda olacağını ve onu merak edeceğinizi söylemek
- Makul olmayan tüm istek ve beklentilerini karşılamak

- Kardeşini kötülemek. Oyuncakları ile kardeşinin oynamasına izin vermeyeceğinizi söylemek
- Okuldayken kardeşi ile hiç ilgilenmeyeceğinizi, oynamayacağınızı söylemek

Tüm bu ikna etme girişimlerinin tam tersi bir etki doğurabileceğini, okula gitme fikrine göstereceği direncin daha da artabileceğini bilmeniz gerekir. Onun üzüleceği kaygısıyla fazla hoşgörülü tutum ve davranışlarınızla, gerçeğe aykırı bilgilendirmelerle durumu idare etmeye çalışmanız okula başlama fikrini benimsemesini geciktirebilir. Sergilediğiniz hoşgörüyü hep göstermenizi isteyebilir, bekleyebilir ve bu durum sizi yorabilir. Onu ihmal ettiğinize ya da edeceğinize dair oluşan suçluluk inancınızı ve kaygılarınızı fark edebileceğini ve bu durumu yakınmaları, huysuzlukları, abartılı istekleri ile suiistimal edebileceğini bilmelisiniz.

Bu nedenle ona, yaşama ihtimali olan süreci olduğu gibi anlatmak yerinde olacaktır. Bu durumda açıklamayı şu şekilde yapabilirsiniz:

“Kardeşin olacağını biliyorsun. Sen okula başlayınca, kardeşinin ihtiyaçlarını (emzirmek, bez değiştirmek, uyutmak)gidermekle uğraşacağız, onunla ilgileneceğiz. Bebeklerin bakımı zor olabiliyor. Bazen baban/annen/ben kardeşinle ilgilenmekten yorulabiliriz bu nedenle sana istediğin kadar zaman ayırmakta zorlanabiliriz. Hatta senden de kardeşinle ilgili yardım isteyebiliriz. Ona, okulda öğrendiğin oyunları öğretirsin.”

Özetle; yeni durumu, karşılaşacağı sorunlarda dâhil olmak üzere tüm yönleriyle çocuğa açıkça anlatmak ve bu yeni durum ile baş etmeyi ona ve kendinize öğretmek yerinde ve sağlıklı olacaktır.

➤ **Anne işe başlayacaksa**

Ekonomik zorluklar, ihtiyaçlar anne ve babaların zaman zaman önlemler almalarına, zorunlu olarak tasarruflarda bulunmalarını sebep olabilir.

Öncesinde, evde çocuğu ile olan annenin ya da babanın çocuğundan önce evden çıkıp, çocuğundan sonra eve gelmesine sebep olan bir işe başlaması, doğal olarak birlikte geçirilen vaktin azalması anlamına gelecektir. Bu durum, çocuğuyla geçirdiği zamanın azalması

konusunda çalışmaya başlayan annenin ya da babanın suçlu olduğuna dair inanca kapılmasına sebep olabilir.

Hamile annelerin takınması gereken tutumun aynısını çalışmaya başlayacak ya da çalışan anneler ya da babalar da sergilemelidir. Yeni oluşacak düzen içinde çalışmaya başlayacak anne ya da babanın elinden geldiğince çocuğuna zaman ayırması yeterli olacaktır. Çocuğuna daha az vakit ayıracağı için suçlu olduğuna dair oluşan inanç nedeniyle işe başlayan anne ya da baba, çocuğunun abartılı istek ve beklentilerini gidermek için çabalayacak, bu çaba da işe başlayan anne ya da baba için yorucu olacaktır. Yeni oluşan bu kısırdöngü önüne geçmekte zorlanacağınız davranış sorunları ortaya çıkacaktır. Mevcut durumun zorluklarına kaygılarınızın neden olduğu telafi etme girişimleri olmadan, zamanla ve çocuğunuzla birlikte baş etmeye alışmanız en sağlıklı yol olacaktır.

Bu durumda olan anne babaların okula başlatmayı düşündükleri çocuklarına evin ihtiyaçlarının, istediği yiyeceklerin, oyuncakların alınması, okul ihtiyaçlarının (boya, kâğıt, kalem vs) giderilmesi için işe başladıklarını, bu nedenlerle işe gitmek zorunda olduklarını söylemeleri yeterli olacaktır.

➤ **Çocuk, özel eğitim gerektiren özelliklere sahipse**

Özel eğitim gerektiren çocuk, alacağı eğitim öncesinde öncelikle var olan sınırlılıklarının tespiti için değerlendirmeye tabi tutulur. Bu değerlendirmede tespit edilen sınırlılıkların giderilmesi için hedefler belirlenir. Hedeflere ulaşmak için bireysel eğitimin yanı sıra; çocuğa sosyal, duygusal gelişim alanlarında katkı sağlayacak, belli hedeflere ulaşmak için planlanmış etkinliklerin yapıldığı bir grupta yer alması yarar sağlayacaktır. Burada grup yaşantısından, okul öncesi eğitimindeki akranlarının oluşturduğu grup yaşantısı kastedilmektedir. Yaşıtlarını model alan ve grup etkinlikleri içinde yer alan çocuk tüm gelişim alanlarında becerilerini ve kendine duyduğu güveni arttıracaktır.

Çocuğun gelişimi açısından kritik yıllar olarak adlandırılan okul öncesi yıllarında, bir okul öncesi eğitim kurumuna devam eden engelli çocuk; akranları arasında, öğrendiği yeni davranışları uygulama fırsatı bulabilecek, uygun sosyal davranışları geliştirebilmek için öğretmen ve akranlarını model alarak toplumda bağımsız yaşam için gerekli becerileri geliştirebilecektir. (Wolery &Wilbers,1995;Ersoy, 2001: 28).

Özel eğitime gereksinim duyan çocuğa sahip olan anne babalar, özel eğitime gereksinim duymayan çocukların anne babaların okul öncesi eğitime çocuklarını dâhil ederken sahip oldukları kaygıdan çok daha fazla kaygıya sahip olabilirler. Özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar ve anne babaları, tüm anne baba ve çocukların yeni bir başlangıca dair hissedeceği kaygıya ek olarak bir de özel gereksinimlere ihtiyaç duyuluyor olmalarının doğuracağı kaygıya kapılabilirler.

Gerekçeleri son derece makul ve anlaşılabilir bu kaygıların her iki tarafça(anne baba ve çocuk) hissedilmesi tarafların birbirlerinin kaygılarını beslemelerine, büyütmelerine neden olabilir. Kaygının son derece hızlı bulaşan bir duygu olduğu bilgisinden hareket edersek özellikle anne babaların süreçle ilgili kaygılarını, desteğe ihtiyacı olan çocuklarına mümkün olduğunca az hissettirmeyi başarmaları gerekmektedir. Anne babasının hassasiyetlerini ve kaygısını gören çocuğun kaygısı daha da artabilir ve çocuğun okula uyum süreci gecikebilir.

Bu yaş grubu çocuklarının aralarına katılacak, özel eğitime ihtiyaç duyan arkadaşlarına dair bir önyargıları yoktur. Kendileri özel eğitime ihtiyaç duymadıkları için, özel eğitime ihtiyaç duymanın ne anlama geleceğine dair bir deneyim, duygu ve bilgiye sahip olamazlar. Çocuklar, ilk deneyimleri ne ise o deneyimleriyle durumu algırlar. Özel eğitim desteği alması gereken arkadaşlarıyla ilk deneyimlerini okul öncesi eğitim kurumunda öğretmenleri ile uygulamada yaşayan çocuklar, ön koşulsuz ilişkilerini başlatacak ve arkadaşının özel eğitime ihtiyaç duyuyor olma durumunu gözetmeden ilişkilerini sürdürebileceklerdir. Bu nedenle özel eğitim desteği alan/alması gereken çocukların anne ve babaları, çocuklarının okul öncesi eğitime başlamasıyla birlikte karşılaşma ihtimali olan sorunlar nedeniyle kapılabilecekleri kaygılarını arttırmamayı, soğukkanlı olmayı başarabilmelidirler.

Özetle; ön hazırlık aşamasında sayılan ve burada sayılmayan gerekçeler;

- Çocuğunuzla okula başlama, okula gidip gitmeme konularında pazarlık yapmanıza,
- Tüm olumsuz, kural tanımayan davranışlarını hoş görmenize,
- En önemlisi çocuğunuzu okula başlatma fikrinden vazgeçmenize sebep olmamalıdır.

Bu gerekçeler hayatın içinde her an karşılaşacağınız diğer yaşam olayları gibi, sizin ve çocuğunuzun baş etme gücü ve alışkanlığını kazanarak üstesinden gelebileceğiniz, gelmeniz gereken gerekçelerdir.

II. Ön Hazırlık Aşamasında Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Düşen Görevler

Ön hazırlıkta ve aslında diğer tüm süreçlerde görevlerin ve sorumlulukların çoğu anne ve babalara düşmektedir. Bu aşamada çocuğunuzu başlatmayı düşündüğünüz kurumu çocuğunuzla birlikte görmek yerinde olacaktır. İşte bu noktada kurumun, anne baba ve en önemlisi çocuğun iyi izlenim edinmesini sağlayacak bir görüntüyü sergilemesi çok önemlidir.

Güler yüzle yapılan karşılamanın ardından:

- Sınıfları ve diğer üniteleri gezdirip, oralarda yapılacakları anlatmak
- Olası öğretmeni ile çocuğu tanıştırmak,
- Varsa sorularına cevap vermek bu aşamada kurum çalışanlarının yapması gereken önemli görevdir.

OKULA BAŞLANGIÇ AŞAMASI

Çocuğunuzun okul öncesi eğitim kurumuna başlamasının gerekliliğini kabul ettiğiniz, ikna olduğunuz, çocuğunuzun da ikna olduğu ve başlangıç için gerekli resmi işlemleri hallettiğiniz süreç bittikten sonra sıra okula başlamaya gelmiştir.

Başlangıç aşamasında da en başta anne babalara, kuruma ve öğretmenlere görevler düşmektedir.

a) Başlangıç Aşamasında Anne Babalara Düşen Görevler

- Okula bırakma işlemi en azından ilk zamanlarda çocuğun okula uyumu sağlanana kadar anne ya da babadan biri ve kaygı düzeyi az olan tarafından yapılmalıdır.
- Ayrılık anını trajikleştirmeyip kısa ve sade bir şekilde çocuğunuzu ilk ve daha sonraki günlerde okula bırakmanız önemlidir.
- Bırakan anne ya da baba çocuğuna onu alacağı zamanı (hava kararınca, yemeğinizi yedikten sonra, siz uyandıktan sonra vb.) söyleyerek hoşça kal demeli ve çocuğunu öğretmenine teslim etmelidir.

Uyarı: Ayrılığın yukarıda anlatılan şekilde olmasının mümkün olmadığı anlarda kaygılanıp, o an için sorunu çözeceğini düşünerek yapmamanız gerekenleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Çocuğun yukarıda örneği verilen kısa açıklamaya rağmen arkasına bakarak, ağlamaklı bir şekilde sınıfına gidiyor olması halinde:
 - Onu çağırarak sarılmaya çalışmamalısınız.
 - Arkasından seslenip ağlamaması,üzülmemesi gerektiği söylememelisiniz.

Bu tabloya hiçbir şekilde müdahale etmeyip, sınıfa girdikten sonra kurumdan ayrılmalısınız.

2. Çocuğunuzun onu bırakırken yaptığınız kısa açıklamaya rağmen size sıkıca sarılması, ağlaması halinde:
 - Kısa ve sade ayrılma kuralına aykırı olarak ona teselli ve ikna etmeye yönelik cümleleri (“Ağlama.”,“Lütfen ağlama.”, “Seni çok seviyorum.”,“Lütfen beni üzme.”, “Beni çok üzüyorsun ama.”, “Öğretmenin sen ne zaman istersen beni arar.” vb.) kurmamalısınız.
 - Onunla birlikte duygulanıp ağlamamalısınız.
 - Israrlı ve iç çekerek ağlama halinin çocuğa zarar vereceğini düşünerek onu sınıfa bırakmaktan vazgeçip eve götürmemelisiniz.

Peki, süreç bu anlarda nasıl işlemeli?

- Öğretmen, çocuk ağlıyor olsa da onu anne ya da babadan alabilmeli ve sınıfa götürebilmelidir. Çocuğu okula bırakan anne ya da baba buna izin vermelidir. Annesinden bu şekilde ayrılan çocuk gün içinde gözlemlenmelidir. Günü, çoğunlukla ağlayarak ve etkinliklere katılmayarak, sınıfın bir köşesinde geçiriyorsa ve bu görüntü ilk hafta bu şekilde devam ediyorsa; evde uykusuzluk, alt ıslatma ve tırnak yeme gibi davranışlardan herhangi biri ya da hepsi bu tabloya eşlik etmeye başlamışsa

ve bu tablo bir sonraki hafta da devam edecek gibi gözüküyorsa, bu duruma psikolojik destek içeren profesyonel bir müdahalenin yapılması gerekmektedir.

- Onu bırakan anne ya da babasından zor ayrılmasına rağmen günü ağlamayarak ya da zaman zaman ağlayarak ve etkinliklerin içinde yer alarak geçiriyorsa bu tablodan sürecin iyi gittiği ve daha da iyi olacağı sonucunu çıkarmanız gerekir. Biraz daha sabır ve kararlılıkla beklemeniz durumunda süreç normale dönecektir.

d) Başlangıç Aşamasında Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Düşen Görevler

Okul öncesi kurumları, başlangıç aşamasında çocukların ve ailelerin kurumu, uygulanan eğitim modelini, öğretmenleri, okuldaki günlük rutini tanımaları için bir uyum sürecini takip ederler. Kurum, çocuğun okula uyumunu sağlayacak süreci kademeli bir yaklaşım tarzıyla, şartları doğrultusunda hayata geçirmeye çalışır. Bu süreç ortalama bir-iki hafta arasında sürmektedir. Çocuklar ve anne babalar açısından duyulan kaygıların azalmasında kademeli yaklaşım tarzı etkili bir yöntemdir.

- İlk gün, ön hazırlık aşamasında gezilip görülen sınıfta ve diğer ünitelerde öğrenci, öğretmen ve veliler birlikte kısa bir zaman(yarım saat-bir saat)geçirir.
- Başlangıç aşamasının ikinci gününde velilerin sınıfta olmadığı, sadece çocukların sınıfta olduğu halde bir süre(ortalama 1 saat)oyunlarla geçirilir.

Uyarı: Anne babalar çocukları sınıf içerisindeyken nerede olacaklarına dair bilgiyi gizlemeden çocuklarına açıkça söyleyebilmeliler. Başlangıç aşamasında olduğu gibi doğruyu eksiksiz ve tüm açıklığıyla söylemek, paylaşmak çocuğunuza karşı sergilemeniz gereken önemli bir tutumdur.

Çocuğunuzu beklerken işinize, evinize, alışverişe, diğer çocuğunuza zaman ayırabilirsiniz. Bu son derece normaldir. Doğruyu söylemek yerine eksik ve yalan bilgiyle sınıfa gönderdiğiniz çocuğunuzun, yalanı ya da eksik bilgiyi fark etmesi durumunda aranızdaki ilişkinin zedeleneyeceğine, size olan güveninin sarsılacağına ve başlangıç aşamasındaki uyum sürecinin sizin için, çocuğunuz için zorlu geçeceğine emin olabilirsiniz. Doğru ne ise çocuğunuza söyleyip bu duruma alışması bu durumla baş etme fırsatını ona ve kendinize tanımanız gerekir.

- Üçüncü gün de sadece çocukların sınıfta olduğu halde bir süre (ortalama 2 saat) oyunlarla geçirilir.
- Dördüncü gün, süreyi çocukların gösterdikleri tepkilere göre 2 saatin üzerine çıkarmak söz konusu olabilir.
- Beşinci gün, süre günün tamamını ya da çocuğun kurumda kalması gereken süreyi kapsayabilir.

Uygulanan bu kademeli yaklaşım tarzında, saatlerin ve günlerin artırılıp azaltılması sınıftaki çocukların kaygı düzeylerine, uyuma göstermiş oldukları dirence göre de değişebilir. Yukarıdaki örnekte varsayılan saatteki artış süreleri ve gün sayısı elbette şartlara göre değişebilir. Önemli olan kademeli bir artışla, sabırla süreci uygulamaya geçirebilmektir.

Uyum sürecinde uygulanan bu kademeli yaklaşımın çocuğun okuluna alışması ve uyum sürecini hızlandırması yönünde önemli bir etkisi vardır. Bu süreç sadece çocukların kaygılarının azalmasına değil, anne ve babaların da okula ve çocuklarına dair hissettikleri kaygının azalmasına, yok olmasına sebep olur.

e) Başlangıç Aşamasında Öğretmenlere Düşen Görevler

Bu aşamada en çok zorlanan taraflardan biride eğitimcilerdir. Okula ilk defa başlayan yaş grubunun eğitimcisi olmak diğer yaş grubu sınıflarının eğitimcisi olmaktan daha zordur. İlk defa annesinden ayrılan en küçük yaş grubu başlangıç aşamasında, anne baba ve eğitimcileri en çok zorlayan yaş grubudur. Birbirlerini tanımayan, anne babalarından ilk defa ayrılan çocukların isteklerini, beklentilerini karşılamak, sıkıntılarını gidermek eğitimci açısından yorucu ve sabır gerektiren bir süreçtir.

Eğitimciler her zaman ve en iyi yaptıkları işi yani gülümseyen yüzleriyle çocuklarına şefkat göstermeyi, dokunarak onları dinlemeyi bu aşamada da sabırla sürdürebilmelidirler. Çocuklarının uyumuna dair gözlemledikleri en ufak bir başarıyı sevgi gösterisi ile pekiştirmelidirler.

PROFESYONEL MÜDAHALE

Çocuğun, onu okula bırakan anne ya da babasından ayrılmakta çok zorlandığına ve sınıfta bu zorluğu gün içinde çoğunlukla ağlayarak gösterdiğine, etkinliklere katılmaya direnç gösterdiğine, bu tabloyu inatla devam ettirdiğine ve bu tablonun değişmeyeceğine dair

bilgi ve gözlemlere başlangıç ve sonrasındaki haftada sahipsek profesyonel müdahale gerekmektedir demiştik.

Profesyonel müdahale yapılmasını gerektiren aşama ve noktaları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- 1- Aileye Müdahale (Aile Odaklı Müdahale)
- 2- Çocuğa Süreçle İlgili Kaygı İçeren Sorular Sorulmasına Müdahale
- 3- Çocuğa Karşı Kaygı İçeren Tutum ve Davranışlar Sergilenmesine Müdahale

1- Aileye Müdahale (Aile odaklı müdahale)

Bu müdahale ile iki amaca ulaşmak hedeflenmektedir:

- a) Anne baba ve çocuk arasındaki ilişkinin bağımlılığa dayalı bir ilişki halinde sürdürülüp sürdürülmediğini kontrol etmek; bağımlılığa dayalı bir ilişki sürdürülüyorsa bu ilişkiyi, sağlıklı bir ilişki haline dönüştürmek
 - b) Anne ve çocuk arasında bağımlılığa dayalı ilişkinin sürmesine (babanın dışarıda olduğu)ya da baba ile çocuk arasında(annenin dışarıda olduğu)bağımlılığa dayalı ilişkinin sürmesine neden olan koalisyonndan, anne baba koalisyonuna geçişi sağlamak
- a) Anne baba ve çocuk arasındaki ilişkinin bağımlılığa dayalı bir ilişki halinde sürdürülüp sürdürülmediğini kontrol etmek; bağımlılığa dayalı bir ilişki sürdürülüyorsa bu ilişkiyi, sağlıklı bir ilişki haline dönüştürmek***

Anne babaların çocukları ile aralarında oluşan bağımlılığa dayalı ilişkiye sebep olan kaygılarının elbette önemli gerekçeleri vardır. Bu gerekçeler muhtemelen anne babalar üzerinde sarsıcı izler bırakan; çocuklarının zarar göreceğine, çocuklarını kaybedeceklerine dair korku ve kaygıyı derinden hissettikleri, geçmişte yaşamış oldukları travmatik yaşantılarla ilgilidir.

Bu gerekçeleri (travmatik yaşantıları)şöyle sıralayabiliriz:

- Bebeğin doğumu sırasında yaşanan komplikasyonlar (bebeğin oksijensiz kalması vb.)
- Düşük tehlikesi
- Çocuğun nöbet geçirmesi
- Çocuğun ateşli hastalık geçirmesi
- Çocuğun kan değerlerinde tespit edilen anormallikler
- Çocuğun sık hastalanması
- Yutma refleksi ile ilgili yaşanan olumsuz deneyimler
- Anneden süt gelmemesi
- Kazalar(yüksekten düşme, ev kazaları vb.)
- Geç yaşlarda çocuk sahibi olunması
- Hamilelik ve sonrasında kaybedilen çocuk

Yukarıda geçen anormal süreçler anne babaların çocuklarını kaybedeceklerine, çocuklarının zarar göreceğine, hasta olacağına dair yoğun kaygı taşımalarına sebep olabilir. Oluşan kaygının sonucu olarak bir daha bu olumsuzlukların yaşanmaması için farkında olmadan alınan bir dizi “abartılı” önlem de bağımlılığa dayalı ilişkinin başlamasına ve sürmesine neden olabilir.

Doktorlar tarafından hayati olduğunun altı çizilerek anne babalara yapılan tavsiyeler; oluşan tablonun sorumlusu olarak doktorlar veya aile büyükleri tarafından annenin ya da

babanın gösterilmesi; anne babaların sürekli teyakkuz(tetikte, diken üstünde)halinde hareket etmelerine, takipçi, kontrolcü olmalarına, “abartılı” önlemler almalarına neden olabilir. Bu önlemler alınmazsa çocuklarının başına kötü şeyler geleceği, zarar göreceği düşüncesi sürekli anne babaların zihinlerini meşgul edebilir. Aldıkları önlemler dizisinden en ufak bir vazgeçiş anne babaların kendilerini suçlu hissetmelerine sebep olabilir.

Üstünü açar ve üşütür kaygısıyla birlikte yatılabilir. Giyinmekte zorlanacağı kaygısıyla anne baba tarafından giydirilebilir. Zayıf ve çelimsiz olduğu ve yemekte seçici olduğu için istediği yemekler bizzat anne baba tarafından, televizyon karşısında, parklarda, gezinerek yedirilebilir. Yeter ki vitamin ve minerallerden yoksun kalmasın denilerek biberonla süt verilebilir.

Müdahaleden kastedilen, doktor tavsiyesi ile ya da kaygıları nedeni ile anne babaların farkında olmadan aldıkları abartılı önlemlerin artık gereksiz olduğu, örseleyici sürecin artık geride kaldığı, bu kadar “abartılı” önlemlere devam etmenin öneminin kalmadığı, riskin azaldığı ya da yok olduğu inancını anne babaların zihnine yerleştirmektir. Aldıkları abartılı önlemleri azaltmaları ya da abartılı önlem almamayı başarmaları durumunda, çocuklarının başına bir iş gelmediğini, gelmeyeceğini anne babalara uygulamalarla göstermek ve öğretmektir.

b) Anne ve çocuk arasında bağımlılığa dayalı ilişkinin sürmesine (babanın dışarıda olduğu)ya da baba ile çocuk arasında(annenin dışarıda olduğu)bağımlılığa dayalı ilişkinin sürmesine neden olan koalisyondan, anne baba koalisyonuna geçişi sağlamak

Yaşadığımız coğrafyada çocuğa dair sorumlulukların yerine getirilmesinde başat rolün annede olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Babalar çoğunlukla, evin ve aile bireylerinin ekonomik ihtiyaçlarını gidermenin asli görevleri olduğu düşüncesiyle hareket eder. Kendilerine yükledikleri bu görev çocuklarına dair diğer sorumlulukları üstlenmekte isteksiz olmalarına neden olabilir. Bazı görev ve sorumlulukların anne tarafından üstlenilmesi gerektiği inancı ile hareket edebilirler. Dolayısıyla, babanın çocuğuna dair sorumluluklardan sürekli kaçtığı, kaçındığı; annenin ise çocuğa dair tüm sorumlulukların üstlenicisi olduğu bir tablo ortaya çıkabilir. Bu tabloda çocuk doğal olarak kendisi ile ilgilenmekten kaçınan babaya gitmektense anneye giderek ihtiyaçlarını gidermeye çalışabilir. Bu durumda, ortaya anne ve

çocuk arasında babanın istese de dâhil olmakta zorlanacağı bir koalisyon ortaya çıkabilir. Bir koalisyon kurulacaksa bu koalisyonun anne ve baba arasında kurulması gerektiği tartışmasıdır.

Okul öncesi yaş grubundaki çocuğa karşı sergilenecek tutum ve davranışların tutarlı olması açısından anne baba koalisyonunun(ortak alınan kararların)önemi büyüktür. Anne ile çocuğunun koalisyonunu seyredip, ilişkiye dâhil olmayan, çocuğunun ihtiyaçlarını giderme işini anneye havale eden baba, bu tutumlarıyla çocuğunun annesine bağımlı olmasına neden olduğunu bilmelidir. Bağımlılığa dayalı ilişkinin ileride doğuracağı sorunlar düşünüldüğünde babanın da çocuğunun istek ve ihtiyaçlarını annesi kadar gidermeye çabalaması; anne ve çocuk arasındaki koalisyonu bozup anne ile koalisyon kurması doğru olacaktır.

Annesi ile kurulan bağımlılığa dayalı ilişkinin kırılması, annesi ile yaşadığı koalisyonun bozulması; yani çocuğun ihtiyaçlarını gidermeye artık babanın da dâhil olması ilk başta çocuğun çok hoşuna gitmeyebilir. Babayı istemeyip, yine anneye yaklaşmaya çalışabilir. Bu noktada baba, çocuğunun, kendisi ile ilişkiye direnç gösteriyor olması gerekçesi ile ilişkiden kaçınmamalı, ısrarla çocuğunun yanında kalarak, sabırla çocuğunun ihtiyaçlarını giderecek fırsatları kollamalıdır. Babanın da en az anne kadar çocuğunun hayatında var olmasının, çocuğuyla kurduğu sağlıklı ilişkinin; duygusal açıdan güçlü, davranışsal açıdan tutarlı bir çocuğun varlığının habercisi olacağı unutulmamalıdır.

Bağımlılığa Dayalı İlişkinin Özellikleri:

➤ Annenin, Çocuk Odaklı Bir Yaşam Tarzını Benimsemesi

- Daha çok anne-çocuk arasında yaşanan bağımlılığa dayalı ilişkinin taraflarının birbirinden ayrı (komşu ziyaretleri, akraba ziyaretleri, tatil, hobilere sahip olmak) sosyal yaşantısının olmaması. Varsa da bu yaşantıları tarafların sınırlı ve birbirlerinden ayrılmadan yapmaları
- Daha çok anne-çocuk arasında yaşanan bağımlılığa dayalı ilişkinin taraflarının ev içinde ayrı hareket edememeleri, adeta yapışık hareket etmeleri
- Daha çok anne-çocuk arasında yaşanan bağımlılığa dayalı ilişkinin taraflarının birbirlerinin görüş alanından çıkmaları durumunda paniklemeleri

➤ **Anne ve Babanın Kendilerine ve Çocuklarına Dair Hissettikleri Kaygılar Nedeniyle Çocuklarının Üstlenmesi Gereken Ya Da Üstlenebileceği Sorumlulukları Üstlenmesi**

Kaygıları nedeniyle, anne babaların üstlendikleri sorumlulukların örneklerini şöyle sıralayabiliriz:

- Çocuk, üstünü giyebilecekken, yanlış giyineceği, giyinemeyeceği kaygısıyla çocuğun anne veya baba tarafından giydirilmesi
- Çocuğun kendisi yemek yiyecekken az yiyeceği, yemeğini dökeceği, yiyemeyeceği bu nedenle bazı vitamin ve minerallerden mahrum kalacağı kaygısıyla çocuğa annesi veya babası tarafından yemek yedirilmesi
- Çocuk, tuvaletini yapabilecekken ve tuvalet zamanını biliyorken; tuvaleti çocuğa anne veya babanın hatırlatması ve tuvalet boyunca çocuğa eşlik etmesi
- Çocuk, kendi yatağında yatabilecekken, yatması gerekiyorken çocuğun sürekli anne veya baba ile yatması
- Çocuk, bardağı kullanmayı biliyor olmasına rağmen yeter ki içsin diye düşünülerek yaş grubuna uygun olmamasına rağmen çocuğa biberonla süt, meyve suyu, su içirilmesi
- Bu yaş(3-6) grubunda anneyi emmemesi gereken çocuğun emzirilmesi.
- Bu yaş (3-6) grubunda kullanmaması gerektiği halde çocuğa emzik verilmesi
- Çocuk, istek ve beklentilerini makul bir şekilde dile getirebilecek zihinsel gelişime sahip olmasına rağmen; isteklerini inatçı, ısrarcı tutum ve davranışlarla(ağlamak, öfkelenmek, kendini yere atmak, kızarmak, morarmak, küfretmek, bağırarak, kusmak, eşya atmak)dile getirmesine isteklerini yerine getirerek izin vermek.

Çocukluk dönemindeki bağımlılığa dayalı ilişkiden, yetişkinlik dönemindeki bağımlı kişiliğe:

Bağımlılığa dayalı ilişki olarak adlandırılan ilişkinin değişmemesi, yani çocuğun anne ya da babasından bağımsız hareket edememesi, koalisyonun anne ve baba tarafından kurulamaması durumunda gelecekte ortaya çıkması muhtemel kişilik örüntüsünün örneklerini aşağıda görebiliriz.

- Çocukluk dönemini anne babası ile bağımlılığa dayalı ilişki içinde yaşayan çocuk; yetişkinlikte tek başına hareket etmekte ve karar almakta zorlanabilir. Sürekli birilerine tabi (muhtaç)olarak hareket edebilir. Kendi karar alamayabilir. Başkalarının tavsiye ve telkinlerine ihtiyaç duyabilir.
- Çocukluk dönemini anne babası ile bağımlılığa dayalı ilişki içinde yaşayan çocuk yetişkinlikte evlilik kararı almakta zorlanabilir. Evlenmişse de bu tablo bir dizi psikolojik sorun ortaya çıkarabilir.
- Çocukluk dönemini anne babası ile bağımlılığa dayalı ilişki içinde yaşayan çocuk yaşadığı şehrin dışına çıkmasını gerektiren bir işi kabul edemeyebilir. Yaşadığı şehir dışında olduğu gerekçesiyle istediği üniversiteyi tercih edemeyebilir. Tercih etmişse de bu tablo bir dizi psikolojik sorun ortaya çıkarabilir.
- Bağımlılık ilişkisini yaşayan bir erkek çocuksa, askere gitme kararını almakta ve askere gitmekte çok zorlanabilir. Gitmeyi başarmışsa da bu tablo dizi psikolojik sorun ortaya çıkarabilir.

Özetle, bağımlı kişilik örüntüsüne sahip bir kişi, bir yetişkinin yaşama ihtimali olan yaşam olayları karşısında baş etme becerileri sınırlı ve bu yaşam olaylarıyla bir çocuğun çaresizliğiyle baş etmeye çalışan bir görüntü sergiler.

Bağımlılığa dayalı ilişkinin belirtilerinin değişmemesi, ortadan kalkmaması başta bağımlı kişilik bozukluğu adını verdiğimiz farklı kişilik bozukluklarına giden süreci hızlandırmakta ve kişilik bozukluklarına sebep olabilmektedir.

Tüm kişilik kuramlarının çocukluk çağındaki duygusal, davranışsal, zihinsel değişimlerin altını çizdiği; kuramlarında bu dönemin önemli yer kapladığı görülmektedir.

Aile odaklı müdahalenin ilk boyutunda çocuk ve anne baba arasında bağımlılık ilişkisinin olup olmadığı kontrol edilir. Okula başlamaya ve gitmeye direnç gösteren ve okula uyumda sorun yaşayan çocukların çoğunda anne babaları ile ilişkilerinde bağımlılık ilişkisinin belirtileri gözlenebilmektedir. Bu aşamada yapılacak müdahale bağımlılık ilişkisinin belirtilerini mümkün olduğunca azaltmak ve yok etmeyi hedefler. Bu süreç anne babaların aslında çocuklarına ait olan sorumlulukları, çocuklarının halledebileceği işleri çocuklarına kademeli bir şekilde aktardığı, havale ettiği bir süreçtir.

Bu müdahale süreci taraflar açısından kaygı verici olabilir. Anne babalar çocuklarına havale etmeye çalıştıkları sorumlulukları çocuklarının üstlenemeyecekleri, beceremeyecekleri kaygısını taşıyabilirler. Çocuksa, şimdiye kadar anne babasının üstlendiği kendine ait sorumlulukların üstesinden tek başına gelememekten kaygılanabilir.

Sorumluluklarının üstesinden gelememek çocuğun kendini başarısız, değersiz olduğuna dair inanca itebilir.

Diğer taraftan bağımlılığa dayalı ilişkinin çocukta gözlemlenen belirtileri sadece okula gitmeye, anne babadan ayrılmaya direnç göstermek olmayabilir.

Bağımlılığa dayalı ilişki içindeki çocuk farklı özelliklerle de kendini gösterebilir. Bu çocuk:

- Evde her dediğini yaptıran, sesi gür çıkan, adeta evin kralı-kraliçesi olan fakat dışarıda özellikle de okulda sessiz, oyunlara öğretmenin teşvikiyle katılan,
- Anne ve babasına istek ve beklentilerini dile getirirken mızımızlanan, beklentileri karşılanmazsa kendini yere atan, ağlayan, vuran,
- Oyuncak paylaşımında zorlanan,

- Zaman zaman alt ıslatan,
- Tırnak yiyen, parmak emen,
- Okulda uyku zamanında uykuya geçmekte zorlanan,
- Yemek zamanında yemek yemeyen, yemeğin kendisine yedirilmesini bekleyen bir görüntü sergileyebilir.

Bu görüntü çocuğun üstlenmediği, üstlenmesine fırsat verilmeyen, anne babasının üstlendiği görev ve sorumlulukların çocuk tarafından üstlenilmesiyle, yerine getirilmesiyle değişir. Çocuk, sorumluluklarını yerine getirebiliyor olmanın mutluluğunu, başarısını tadar. Bu durum çocuğun kendine güven duymasını sağlar.

Kendine güven duyan, sorumluluklarını üstlenen, üstlenme gayreti içinde olan çocuğunu gören anne baba artık müdahaleci, üstlenici, kontrolcü, takipçi tutumlarından vazgeçmeye başlar ve rahatlar. Bu durum, çocuğun artık anne babasından ayrılmaya, bağımsızlaşmaya başlamış olduğu anlamına gelmektedir.

2- Çocuğa Süreçle İlgili Kaygı İçeren Sorular Sorulmasına Müdahale

Anne baba ve çocuk için okula başlangıç aşamasının zorlu geçmesine neden olan bağımlılığa dayalı ilişkinin aile odaklı müdahaleyle ortadan kalkmasının yanında anne babalar bu aşamanın sorunsuz geçmesi için başka stratejik adımlar da atmalıdırlar.

İkinci adım olan bu stratejik adım, sorun yaşadığını bildiğiniz konularla ilgili taşıdığınız kaygıyı çocuğunuza hissettirecek sorular sorup, cevap aramaya çalışmamaktır. Sorduğunuz soruların onu gönderdiğiniz okula dair güvensizlik yaşadığınız anlamına geleceğini bilmelisiniz. Anne ve babasının güvenmekte zorlandığı bir yere gitmekte elbette çocuğunuzun da tereddüdü olacaktır. Sorduğunuz sorularla nerede, hangi noktalarda okuluna güvenmediğinizi bilen çocuğunuz bu noktaları daha da trajik hale getirip, okula gitmemek için çaba sarf edecektir.

- Bugünkü yemek neydi? Güzel miydi? Yedin mi?
- Uyku saatinde ne yaptın? Uyuyabildin mi? Seni rahatsız eden bir şey oldu mu?
- Öğretmenini seviyor musun? Sana nasıl davranıyor?

- Arkadaşlarını sevdiğin mi? Kavga ediyor musunuz?
- Bırakırken ağlıyordun, sonra da ağlamaya devam ettin mi?
- Ağlayan başka çocuk var mıydı?
- Arkadaşlarınla oyun oynadın mı? Onlarla tanışabildin mi?

Özellikle bağımlılığa dayalı ilişki tablosuna kısmen ya da tamamen uyan çocuklar bu sorular karşısında ya suratlarını asıp sessiz kalacak ya da size umduğunuz cevapla değil yakınmalarla tepki gösterecektir.

Bu soruları başlangıç aşamasında sormak için erkendir. Bu tür sorular çocuğunuzun gittiği okula ve okuldaki uyum sürecine dair kaygılar taşıdığınız anlamına gelebilir. Kaygının hızla bulaşan bir virüs gibi bulaştığını hatırlatmak gerekirse; okula ve çocuğunuza dair kaygılarınızı çocuğunuza hızla bulaştırmış olabilirsiniz. Bulaştırdığınız kaygı okula dair olumsuz, kaygılı ve şikâyet içeren ifadeler kullanmasına sebep olabilir. Okula gitmeye karşı sergilediği direnci tetikleyecek, arttırabilir. Bu tablo da çocuğunuzun okula uyum sürecini uzatabilir.

Peki, başlangıç aşamasında merakınızı giderecek sorular sormayacak mısınız? Tabi ki soracaksınız. Ama bu soru başladığı okula dair kaygı içermeyen, kısa bir soru olmalı: "Günün nasıl geçti?". Sorduğunuz bu soruya çocuğunuz cevap vermek istemeyebilir. Bu durumda onu sorunuza cevap vermesi için zorlamamalısınız. O gün kendi günlük hayatınızdan örnekler vererek, çocuğunuzun gününün nasıl geçtiğine dair bilgi almaya da çalışmamalısınız." Günün nasıl geçti sorusu yeterlidir. Çocuğunuz bu soruya cevap verirse verir. Vermezse ısrar etmeden, farklı günlerde aynı soruyu tekrar sorup, cevap vereceği anı sabırla beklemeniz gerekir.

Bir süre sonra görülecektir ki çocuğunuz gününün nasıl geçtiğini kendisi anlatmaya başlayacaktır. Ya da en azından günün nasıl geçti sorusuna kısa cevaplar vermeye başlayacaktır. Bu cevaplar başlangıç aşamasında işlerin yolunda gittiğinin önemli bir işaretidir.

3- Çocuğa Karşı Kaygı İçeren Tutum ve Davranışlar Sergilenmesine Müdahale

Üçüncü adım olarak başlangıç aşamasında çocuğunuzu okula bırakırken ve alırken sergilediğiniz kaygı içeren tutum ve davranışları sergilememeyi başarmak gelmektedir.

Bu anlamda neleri yapmamanız (başarmanız) gerektiğinin örneklerini şöyle sıralayabiliriz:

- Okula bırakırken onu çok sevdiğinize ve özleyeceğinize dair cümleler kurmamak,
- Akşam onu okuldan alırken sanki uzun zamandan beri görmediğiniz, uzun bir seyahatten dönmüş gibi karşılayıp onu çok özlediğinize, çok merak ettiğinize dair cümleler kurmamak,
- Sabah ağlayarak bıraktığınız çocuğunuzun, gününün de bu şekilde geçtiğini düşünerek çıkışta tüm isteklerini(abur-cubur, oyuncak almak) yerine getirmemek,
- Onu okuldan alırken kucağınıza alıp eve, arabaya o şekilde götürmemek,
- Sabah kalktığında okula gitmeye dair gösterdiği dirence karşın onunla girilmemesi(okula gidersen sana araba alacağım, tablet alacağım, geç yatmana izin vereceğim, okul çıkışında ne istersen alacağım) gereken pazarlıklara girmemek.

Tüm bu kaygı içeren tutum ve davranışların varlığı, bu tutum ve davranışları sergilememeyi başaramamak başlangıç aşamasında anne baba ve çocuğun daha da zorlanmalarına, uyum sürecinin uzamasına sebep olabilecektir.

SÜRECİN YOLUNDA GİTMEMEYE BAŞLADIĞININ, GİDECEĞİNİN İŞARETLERİ

Tarafların(anne, baba, bakıcı, kurum, öğretmenler) üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi ve aldıkları önlemleri hayata geçirmesi sonucunda şu gözlemlere sahipsek:

- Çocuk, okulda zamanın nasıl geçtiğini anne ve babasına evde anlatmaya başlamışsa,

- Çocuk, okulunda ki dinlenme saatinde uykuya geçebiliyor, uyuduğu süre ve uyuduğu gün sayısı giderek artıyorsa ya da uyumasa bile dinlenerek zamanı geçirebiliyorsa,
- Çocuğun okula başlamasıyla ortaya çıkan altına kaçırma anları azalmış ya da bitmişse; yemeğini yemeye ya da hiç olmazsa yemeklerin tadına bakmaya başlamışsa,
- Çocuk sabah uyandığında mızızlanmaları, pazarlıkları, ağlamaları bitmiş ya da azalmışsa,
- Onu okula bırakırken, sizden ayrılmamak konusunda sergilediği ısrarcı tutum da bir azalma başlamışsa, daha kolay sınıfına gidiyorsa,
- Onu okuldan aldığınız anlarda yüzü gülmeye başlamışsa,
- Okulunda ertesi gün neler yapacağına dair planlarını sizinle paylaşıyorsa,
- Arkadaşlarından onların isimlerini söyleyerek söz ediyorsa,
- Okula oyuncaklarını götürmek istediğini söylüyorsa başlangıç aşaması iyi gidiyor ve olağanüstü bir durum olmazsa iyi gidecek demektir.

Süreçle baş edebildiğini fark eden, sürece alışmış olan çocuğunuz artık kendine güvenenini kazanmaya başlamış, daha sonra okulda karşılaşacağı sıkıntılarla baş edebilecek güce kavuşabilmiştir. Diğer yandan, çocuklarında gözlemledikleri bu tablo anne babalar için de artık kaygılarını bir kenara bırakmaları gerektiği anlamına gelmelidir.

Şüphesiz akıp giden zamanın, yaşadığınız can sıkıcı olayların, olumsuz tecrübelerinizin sizi bir dizi önlem alarak hareket etmeye iten ve yoran yanları vardır. Bu önlemler çocuklarınızın dünyaya gelmesiyle ve geleceklerine dair almayı düşündüğünüz önlemlerle daha da artabilir. Bu önlemlerin sizi ve çocuğunuzu yormaması sağlıklı olmalıdır. Anne babaların aldıkları önlemlerin artmasına yükselmiş kaygının sebep olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kaygı ne kadar yansıtılmaya çalışırsak o kadar çabuk bulaşan tuhaf bir duygudur.

Çocuğunuzu ve sizi bekleyen geleceğin zorlukları ve gereklilikleri için alacağınız abartılı, yani yüksek kaygı içeren önlemler; mükemmeli kurgulayıp hayata geçirme çabaları tam da korktuğunuz kısır döngünün, sorunun ortaya çıkmasına sebep olabilir. Her şeyin yolunda gitmesi, tüm yaşam olaylarının beklentileriniz ve kontrolünüz doğrultusunda gerçekleşmesi ihtimali son derece sınırlı bir ihtimaldir. Bu sınırlı ihtimali görmezden gelerek karşılaştığınız tüm yaşam olaylarını kendi istediğiniz gibi, kaygılanmanıza yol açmayacak biçimde kontrolünüz altına almaya, biçimlendirmeye çalışmanız kendiniz ve adına hareket ettiğiniz çocuğunuz için de çok yorucu olacaktır. Daha iyisinin olması için farkında olmadan gösterdiğiniz abartılı çabanın, kaygılandığınız şeylerin başınıza gelmemesi için farkında olmadan aldığınız önlemlerin tam da korktuğunuz ve kaygılandığınız tablonun ortaya çıkmasına neden olabileceğini bilmelisiniz.

Bu nedenle mükemmel bir dünya kurgusu, mükemmel anne baba, mükemmel çocuk biz uzmanlar tarafından takdir edilmez. Tersine bu tablo sorun olarak değerlendirilir. Ve biz uzmanlar mükemmel, çok iyi anne babaların sadece “iyi anne babalar” olması için çabalarız.

Çocuğunuzun size bağımlı olmaması, davranışsal açıdan sorunsuz, duygusal ve zihinsel gelişim açılarından sağlıklı olması okul öncesi eğitimin çocuğunuza kazandıracağı güven ve akademik yeteneklerle yakından ilgilidir. Kendine güvenen, sorunları ile baş edebilen bir çocukla ilgili anne ve babanın da kaygılanmasına gerek yoktur.

Unutmayalım mükemmel dünya, mükemmel insan, mükemmel anne, mükemmel baba, mükemmel çocuk yoktur. Bunları istiyor, amaçlıyor olmak tehlikelidir. Ve yaşanan, yaşanması muhtemel sorunların bizzat kaynağıdır.

KAYNAKÇA

- Aral, N. vd. (2000). *Okul Öncesi Eğitim 2*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Balo, Yusuf Solmaz(2009), *Uluslar Arası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması*, Ankara.
- Deniz, M. E. (Ed.).(2010). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Ersoy, Ö., Avcı, N.(2001). *Özel gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimi*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Güneysu, S. vd. (2005). *Beyin Araştırmalarının Eğitime Yansıması*. Ankara: SMG Yayıncılık.
- Haktanır, G. (Ed.). (2014). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Anı Yayıncılık; Ankara.
- Öztürk, M. O. (2001).*Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Feryal Matbaası, Ankara.
- Puckett, Margaret B.; Black,Janet K.(2004). *The Young Child: Development from Prebirth Through Age Eight (4th Edition)*, Prentice Hall.
- Yavuzer, Haluk(2005). *Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi*, İstanbul.
- Canatan, Kadir- Yıldırım, Ergün (2011). *Aile Sosyolojisi, Açılım Kitap*, İstanbul.
- Kuzucu, Yaşar (2008). *Küçükler İçin Büyüklere- Çocuk Ve Eren Ruh Sağlığı*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Nirun, Nihat (1994). *Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Tezcan, Mahmut (2005). *Çocuk Sosyolojisi*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Yavuzer, Haluk, *Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi*, İstanbul,2005.
- Yıldırım, A.(2005). *Kurum Bakımında Olan Ve Aile İle Birlikte Kalan 13-18 Yaş Arası Çocuklarda Sürekli Öfke İle Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, TC Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Yılmaz, Aytaç (2005). *Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Çocukların Genel Ruh Sağlığı Durumlarının Belirlenmesi*, Kayseri.
- Youell, Bidy (2015) *Öğrenme İlişkileri, Eğitimde Psikanalitik Düşünce*, Bağlam Yayınları, İstanbul.